

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ

**«Κηποτεχνική μελέτη διαμόρφωσης & ανάπλασης του
πάρκου Αϊ-Γιάννη Αρχανών Ν. Ηρακλείου»**

Εισηγήτρια : Χρυσή Μεραμβελιωτάκη

Σπουδαστής : Αρβανίτης Στέφανος

Ηράκλειο 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εισαγωγή.....	σελ. 3
1.1.Προσδιορισμός της Κηποτεχνίας.....	σελ. 3
1.2.Ιστορική Αναδρομή.....	σελ. 3
1.3.Ρυθμοί και Τάσεις.....	σελ. 14
1.4. Σύγχρονη κηποτεχνία και φυτοδιακοσμητική εσωτερικών χώρων.....	σελ. 15
1.5.Αστικό Πράσινο.....	σελ. 17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Παρουσίαση της περιοχής μελέτης.....	σελ. 24
2.1.Αρχάνες.....	σελ. 24
2.2.Πάρκο Αϊ Γιάννη.....	σελ. 30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Πρόταση Ανάπλασης.....	σελ. 37
------------------------	---------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Περιγραφή επιλεγμένων φυτών.....	σελ. 42
Βιβλιογραφία.....	σελ. 63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα μελέτη γίνεται μια συνοπτική ανασκόπηση της κηποτεχνίας, αναφέροντας βασικούς σταθμούς στην εξέλιξή της και πως αυτή εκφράζεται σήμερα. Αντικείμενο της μελέτης είναι η ανάπλαση του πάρκου Αϊ-Γιάννη Αρχανών στο νομό Ηρακλείου. Παρουσιάζεται η υφιστάμενη κατάσταση του πάρκου καθώς και οι προτεινόμενες εναλλακτικές λύσεις σε θέματα ασφάλειας, διαμόρφωσης χώρου και θέματα καλλωπιστικής σημασίας. Αναφέρονται συνοπτικά τα προτεινόμενα φυτικά είδη και παραθέεται σχέδιο κηποτεχνικής μελέτης.

1.1. Προσδιορισμός της Κηποτεχνίας

Κηποτεχνία είναι η τέχνη της τροποποίησης των φυσικών χαρακτηριστικών ενός υπαίθριου χώρου, της διαρρύθμισής του με διάφορες κατασκευές, χρήσιμες ή διακοσμητικές, της καλλιέργειας του εδάφους και εγκατάστασης χλοοταπήτων, καλλωπιστικών δέντρων-θάμνων, παρτεριών ανθέων, κ.τ.λ., σύμφωνα με ένα μελετημένο σχέδιο και με τελικό αποτέλεσμα, που να ικανοποιεί σκοπούς όπως η χρησιμότητα, η λειτουργικότητα, η αναψυχή και η διακόσμηση.

Μ' άλλα λόγια, η κηποτεχνία είναι η τέχνη του σωστού συνδυασμού τεχνητών κατασκευών, με όσα από τα φυσικά στοιχεία χρησιμοποιηθούν, ώστε τελικά να επιτευχθεί ενότητα, αρμονία, ισορροπία, δηλαδή στοιχεία που θα εξασφαλίσουν ένα χώρο προσαρμοσμένο στα ανθρώπινα μέτρα και τις ανθρώπινες ανάγκες και ένα αισθητικό αποτέλεσμα υψηλής ποιότητας.

Οι τεχνητές κατασκευές είναι τα οικήματα και τα παραρτήματά τους, τα κιγκλιδώματα, το δίκτυο δρόμων, οι αναβαθμίδες, οι τοίχοι αντιστήριξης καθώς και διάφορες διακοσμητικές κατασκευές όπως πέργκολες, λίμνες, βραχόκηποι, σκάλες, σπηλιές, αναβρυτήρια, πλακόστρωτα κ.τ.λ.

Τα προσφερόμενα από τη φύση στοιχεία είναι το έδαφος με την εξωτερική του μορφολογία (ανάγλυφο), τα διακοσμητικά φυτά με την απέραντη ποικιλία των χαρακτηριστικών τους (μορφή κόμης, φυλλώματα, ανθοφορία, χρώμα, άρωμα, κ.τ.λ.), οι εποχές του έτους και οι αλλαγές που φέρνουν στη βλάστηση, το νερό και οι διάφοροι τρόποι χρησιμοποίησής του (λίμνη, ρυάκι, καταρράκτης, κ.τ.λ.), το τοπίο-πλαίσιο της όλης περιοχής, το φως και οι φωτοσκιάσεις, οι βράχοι κ.τ.λ.

1.2. Ιστορική Αναδρομή

Η εμφάνιση της πρώτης μορφής κήπου συνδέεται άμεσα με την αυγή του πολιτισμού, όταν οι προϊστορικοί άνθρωποι άφησαν σταδιακά το κυνήγι, σαν μέσο επιβίωσης, κι άρχισαν να καλλιεργούν παραγωγικά φυτά γύρω από τις πρώτες τους κατοικίες.

Χάνονται όμως στα βάθη των εποχών, οι πρώτες επαφές τους προς τα φυτά και τα άνθη, σαν παραγόντων ομορφιάς και οι πρώτες εκδηλώσεις ενδιαφέροντος προς αυτά.

Θα πρέπει όμως, χάρη στα αρμονικά τους σχήματα, τους πρωτότυπους συνδυασμούς χρωμάτων, τα απαλά αρώματα και γενικά τη φυσική τους αρμονία, να

συνέβαλαν στην καλύτερευση του εσωτερικού κόσμου του ανθρώπου. Η αγάπη προς τα φυτά και τα άνθη, ίσως να είναι η πρώτη που αισθάνθηκαν οι άνθρωποι στη μακροχρόνια εξέλιξή τους.

Εκεί κάπου θα ξύπνησε το ενδιαφέρον τους και θ' άρχισαν την καλλιέργεια, σε κάποια γωνιά του παραγωγικού κήπου, φυτών που δεν έδιναν παραγωγή, αλλά απλά ξεκούραζαν το μάτι, το πνεύμα, την ψυχή, μόνο με την παρουσία τους και την ομορφιά τους.

Καθώς όμως απομακρύνονταν από τη φύση κι όχι μόνο στένευε ο χώρος γύρω τους, αλλά γινότανε όλο και πιο αφύσικος, άρχισαν να αισθάνονται όλο και περισσότερο απαραίτητη την παρουσία των φυτών και των λουλουδιών, για την αισθητική βελτίωση του χώρου και τη δημιουργία ψυχικής ευφορίας, αρμονίας, γαλήνης και υγείας.

Απ' αυτήν ακριβώς την ανάγκη δημιουργήθηκε ο διακοσμητικός κήπος, μικρός ή μεγάλος, ιδιωτικός ή κοινόχρηστος.

Όταν η απλή γνωριμία με τα φυτά άρχισε να γίνεται με το χρόνο προσπάθεια καταγραφής, κατάταξης και μελέτης, τότε δημιουργήθηκε η ανάγκη της συγκέντρωσης φυτών σε ένα καθορισμένο χώρο, κοντά στα εργαστήρια και τους μελετητές, για την παρακολούθηση της ζωής τους. Δημιουργήθηκε έτσι ο βοτανικός κήπος, που πολλές φορές διαρρυθμίζεται κατά τέτοιον τρόπο, ώστε να αποτελεί ταυτόχρονα κι ένα διακοσμητικό κήπο.

Αιγυπτιακοί κήποι

Ο πρώτος γνωστός κήπος, που είχε θρησκευτική, διακοσμητική και μορφωτική αποστολή διαμορφώθηκε και φυτεύτηκε γύρω στο 1500 π.Χ., σ' ένα τέμενος, στο Καρνάκ της Αιγύπτου, από το Νεούρ, αρχικηπουρό του Φαραώ Θούμη ή Θούθμωση του Γ'. Ενάμιση αιώνα αργότερα ο Αμένωφισ ο Δ' και η Νεφερτίτη, δημιούργησαν

θαυμαστούς κήπους, γύρω από τους ναούς τους αφιερωμένους στο θεό Ήλιο.

Αλλά και οι αξιωματούχοι των Φαραώ συνήθιζαν να δημιουργούν, κατά μήκος των καναλιών του Νείλου, μεγάλους κήπους με διπλή αποστολή: παραγωγική και διακοσμητική.

Φοίνικες, Συκιές, Συκομουριές (*Ficus sycomorus*), Βαλσαμόδεντρα (*Balsamodendron myrrha*), Ροδιές, Ακακίες, Αρμυρίκια, Κυπαρίσσια, ήταν τα δέντρα, που κυριαρχούσαν στους αιγυπτιακούς κήπους.

Η διαμόρφωσή τους ήταν αυστηρά γεωμετρική, με τετράγωνα ή ορθογώνια λίμνες, που γέμιζαν από τα κανάλια του Νείλου. Τα φυτά φυτεύονταν σε μικρότερα ή μεγαλύτερα τετράγωνα ή ορθογώνια ή σε δεντροστοιχίες.

Κήποι Μεσοποταμίας

Οι αρχαιολογικές έρευνες έχουν δώσει μια ιδέα του πλούτου των φυτών και των λουλουδιών, που διακοσμούσαν τους κήπους των Ασσυριακών ανακτόρων (ΒΑ της Νινευή), τα οποία είχαν δημιουργήσει ο Σαρκών ο Β' (722-705 π.Χ.) και ο διάδοχός του Σενναχειρίμ (705-681 π.Χ.)

Αλλά οι πιο σημαντικοί στην αρχαιότητα (ένα από τα 7 θαύματα του κόσμου), ήταν οι κρεμαστοί κήποι της Βαβυλώνας (**Εικ. 1**), που είχε χτίσει και φυτέψει, γύρω στο 605 π.Χ., ο Ναβουχοδονόσορ ο Β' για να τιμήσει τη γυναίκα του Αμύθιδα.

Σύμφωνα με περιγραφές του Στράβωνα, η φυτεμένη επιφάνεια δεν ξεπερνούσε τα 16 στρέμματα και αποτελείτο στην πραγματικότητα από πολλές αναβαθμίδες, που κάθε μια είχε τη μορφή τεράστιας ζαρντινιέρας. Το όλο συγκρότημα ήταν κατασκευασμένο από συμπαγή τούβλα και ανέβαινε μέχρι ύψος 26 μέτρων.

Κατά τη δημιουργία των κήπων αυτών, θα πρέπει να μελετήθηκαν προσεκτικά και να λύθηκαν πρακτικά, μια σειρά τεχνικά προβλήματα (τεχνικές κατασκευές, επιχωματώσεις, στεγανοποιήσεις, αποστραγγίσεις, δίκτυα ποτίσματος, εκλογή κατάλληλων φυτών και σωστή διάταξή τους για προστασία από το θερμό άνεμο και το δυνατό ήλιο, κ.τ.λ.) που δημιουργούσε το περιβάλλον της ερήμου, στις παρυφές της οποίας διαμορφώθηκαν.

Εικόνα 1 : Οι Κρεμαστοί Κήποι της Βαβυλώνας

Περσικοί κήποι

Κατά την περίοδο ακμής της Περσίας (560 π.Χ. - 335 π.Χ.) οι Πέρσες δημιούργησαν στην πατρίδα τους μεγάλους περιφραγμένους κήπους-πάρκα, παρόμοια με της Ασσυρίας και Χαλδαίας, που τα είχαν θαυμάσει κατά την περίοδο των κατακτήσεών τους.

Ο Ξενοφών, που πρώτος χρησιμοποίησε τον όρο «παράδεισος» σαν μετάφραση της Περσικής λέξης «πάρδες» (=πάρκο), αναφέρει (Οικονομικός: 4, 21) για τον «παράδεισό» του Κύρου (Σάρδεις 407 π.Χ.) «Καθώς θαύμαζε αυτόν (τον κήπο του Κύρου) ο Λύσανδρος, επειδή είχε ωραία δέντρα, φυτεμένα σε ίσες αποστάσεις μεταξύ τους και σε ίσες σειρές (δεντροστοιχίες) κι επειδή όλα (τα παρτέρια) σχημάτιζαν κανονικές γωνίες, μυρωδιές πολλές και ευχάριστες τους ακολουθούσαν ενώ περπατούσαν (με τον Κύρο)...».

Όπως φαίνεται από την πιο πάνω λακωνική περιγραφή του Ξενοφώντα, η διαρρύθμιση ήταν αυστηρά γεωμετρική, που τονιζόταν ιδιαίτερα στο χώρο, από την κανονική διάταξη των δενδροστοιχιών.

Αρχαία Ελλάδα

Η μορφή του κήπου του Αλκίνοου, που περιγράφει ο Όμηρος («Οδύσσεια» Ρ.Η/ 115 μετάφραση Γ. Κορδάτου) «Στ' απ' έξω μέρος της αυλής, κοντά στις πόρτες, είχε μεγάλο κήπο, τεσσάρων στρεμμάτων, κι ένας φράκτης γύρω τον έφραζε παντού» και ο οποίος περιλάμβανε 3 τμήματα: οπωρώνα, αμπέλι και ανθόκηπο, («Και στους στερνούς τους όργους λογής με τέχνη φύτεωναν πρασιές πάντα ανθισμένες»), αποτελούσε χαρακτηριστικό τύπο κήπου της Αρχαίας Ελλάδας.

Το πράσινο με τη μορφή του διακοσμητικού κήπου ή δεντροστοιχίας, δεν αποτέλεσε σπουδαίο στοιχείο στην πολεοδομική δομή των αρχαίων ελληνικών πόλεων. Η παρουσία του, εντελώς διακριτική, περιοριζόταν στα ενδιάμεσα των μνημείων ή κτιρίων, με τη μορφή θάμνων ή δέντρων μοναχικών ή σε μικρές ομάδες.

Έξω από την πόλη, στα προάστια, οι αρχαίοι Αθηναίοι, όπως και οι άλλοι Έλληνες, που πίστευαν ότι υπήρχαν μυστικές σχέσεις μεταξύ του κόσμου των φυτών και των ηρώων ή θεών, είχαν δημιουργήσει γύρω από ιερούς χώρους, τεχνητά άλση (Λύκειο, Κυνοσάργες, Κολωνός, Ακαδημία) διαμορφωμένα με φυσιοκρατικά κριτήρια και αφιερωμένα σε θεούς και ήρωες. Την προστασία του πρασίνου από τους θεούς συμπλήρωσαν και με νόμους.

Στη γύρω από την αρχαία Αθήνα περιφέρεια, η περιοχή με το πιο πολύ πράσινο εκτεινόταν από τους μεσημβρινούς πρόποδες του Λυκαβηττού ως τον Αρδήττο. Περιλάμβανε ιδιωτικά περιβόλια, δεντρόκηπους, ονομαστούς κήπους, όπως των Μουσών και ιερά άλση με χαρακτηριστικά δημόσιου διακοσμητικού κήπου, όπως του Λυκείου και Κυνοσάργους. Ιδιαίτερα το Λύκειο, που οι πρώτες φυτείες του εγκαταστάθηκαν γύρω από το ιερό του Απόλλωνα τον 6ο αιώνα π.Χ. και απόκτησε παγκόσμια φήμη χάρη στο Σωκράτη, ο οποίος σύχναζε και δίδασκε εκεί (δεύτερο μισό του 5ου αιώνα π.Χ.) και τον Αριστοτέλη, που λίγο αργότερα (335 π.Χ.) δημιούργησε εκεί κοντά την «περιπατητική» σχολή του, περιλάμβανε εκτός από παραγωγικές καλλιέργειες και διακοσμητικό κήπο γύρω από το τέμενος.

Το πιο ονομαστό όμως ιερό άλσος, που εξελίχθηκε σε πραγματικό διακοσμητικό κήπο, ήταν της Ακαδημίας (**Εικ. 2**). Τον αρχικό πυρήνα του, γύρω από το ιερό του Ακάδημου, σχημάτισαν 12 ελιές που προέρχονταν από την ιερή ελιά της Ακρόπολης. Αργότερα φυτεύτηκαν γύρω τους κι άλλα δέντρα και θάμνοι καλλωπιστικής αποστολής, που συντέλεσαν στη μεταβολή, ενός αυθεντικού αγροτικού τοπίου σε διακοσμητικό κήπο.

Γύρω στα 520 π.Χ., ο Ίππαρχος, γιος του Πεισίστρατου, εξωράισε και περιέφραξε τον κήπο με πολυτελή (για την εποχή) τοίχο («Ίπάρχου τειχίον»), ενώ 50 χρόνια αργότερα ο Κίμων, αφού εξασφάλισε το πότισμα από τον Κηφισό, συμπλήρωσε τη φύτευση, χάραξε δρόμους και καθιστικά, κατάρτισε δεντροστοιχίες από Πλατάνια, Λεύκες και Πτελέες και γενικά διαρρύθμισε ολόκληρο το χώρο.

Ο κήπος της Ακαδημίας τιμά τους κήπους όλων των εποχών, γιατί στους γραφικούς δρομίσκους του με τις σκιερές δεντροστοιχίες, ακούστηκε για πρώτη φορά το 387 π.Χ. η φιλοσοφική διδασκαλία του Πλάτωνα.

Ο Αριστοτέλης δημιούργησε το 350 π.Χ. κοντά στον Ηριδανό, παραπόταμο του Ιλισού, βοτανικό κήπο (οι αρχαιολόγοι τον ταυτίζουν με τον κήπο των Μουσών στη θέση της πλατείας Συντάγματος), με πολλά σπάνια φυτά (αναφέρονται περί τα 600 είδη), πολλά από τα οποία προέρχονταν από τις Ασιατικές χώρες, που είχε κατακτήσει ο Μέγας Αλέξανδρος.

Τον Αριστοτέλη ακολούθησε ο Θεόφραστος, αλλά μετά το θάνατο του τελευταίου, ο βοτανικός κήπος, που ήταν ο πρώτος στην Ευρώπη, έπεσε σε παρακμή, για να εξαφανισθεί αργότερα με την παρακμή και της Ελλάδας.

Αλλά και την καλλιέργεια φυτών σε γλάστρες φαίνεται ότι πρώτοι τη σκέφθηκαν και την πραγματοποίησαν οι αρχαίοι Έλληνες, πιο συγκεκριμένα οι αρχαίες Ελληνίδες, με αφορμή την τελετουργική στη θρησκευτική γιορτή του Άδωνη («Αδώνια»), κατά τη διάρκεια της οποίας διακοσμούσαν συμβολικά τα αγάλματα του θεού και τις στέγες των σπιτιών τους με γλάστρες, όπου είχαν σπείρει φυτά («Αδώνιοι κήποι») γρήγορης ανάπτυξης αλλά και γρήγορου θανάτου: στάρι, κριθάρι, μαρούλι, φακές, κ.α.

Εικόνα 2 : Ακαδημία

Αρχαία Ρώμη

Η ρυθμική, γεωμετρική και διακοσμητική μορφή του κήπου της Ακαδημίας, φαίνεται ότι αποτέλεσε τον κηποτεχνικό πρόγονο των δημόσιων κήπων και δεντροστοιχιών, που διακοσμούσαν τις πόλεις της Μεγάλης Ελλάδας (κυρίως τη Σικελία), προανάκρουσμα του φυτικού διακοσμητικού πλούτου, ο οποίος θα χαρακτηρίσει αργότερα την ακμή της Ρώμης.

Η «Ars Topiaria», η τέχνη δηλαδή της διαμόρφωσης και φύτευσης του τοπίου, εξελίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.

Ξακουστοί ήταν οι κήποι του Λούκουλλου, του Μαικήνα, του Πλίνιου, του Νέρωνα, του Τιβέριου, του Αύγουστου, του Πομπήιου, του Αδριανού, που περιέβαλλαν τις πλούσιες βίλες τους στους ονομαστούς επτά λόφους της πόλης (ο

σημερινός λόφος Pincio ονομαζόταν «λόφος των κήπων», collis hortulorum), κατά μήκος του Τίβερη ή στα μεγάλα κτήματα των περιχώρων και των επαρχιών.

Απλοί στη μορφή, πρόβαλαν τις μεγάλες τους γραμμές κυρίως στις πλαγιές των Ρωμαϊκών λόφων, όπου πλατιές αναβαθμίδες με ευθύγραμμους δεντρόφυτους δρόμους, διακοσμημένους με άνθη (Βίγκα, Βιολέτες, Υάκινθοι, Νάρκισσοι, Ίριδες, Ανεμώνες, Βερβένες, κ.τ.λ.), θάμνους (Μυρτιές, Πικροδάφνες, Πυξοί, Βάγιες, Τριανταφυλλιές κ.τ.λ.) και πέργκολες με αναρριχώμενα (Κισσοί, Κλήματα, κ.τ.λ.) έδιναν κάποιο χαρακτήρα στο φυσικό τοπίο.

Μικρός ή μεγάλος ο Ρωμαϊκός κήπος, που οι βασικές του γραμμές ήταν κανονικές και αρμονικές, πλουτίζεται σιγά-σιγά με διακοσμητικές κατασκευές και έργα τέχνης (αγάλματα, προτομές, περιστύλια, ναΐσκους, λίμνες, κρήνες, νυμφαία, θέρμες κ.τ.λ.).

Τα δέντρα που χρησιμοποιούν (Πλατάνια, Λεύκες, Κυπαρίσσια, Κουκουναριές, Βελανιδιές, Σφενδάμια, Πεύκα, κ.τ.λ.) και τα άλλα καλλωπιστικά φυτά, αποφεύγουν να τα συνδυάζουν με τα παραγωγικά (λαχανικά, οπωροφόρα, αμπέλι), που τα καλλιεργούν σε κάποιο ακραίο τμήμα του κήπου.

Αντίθετα προς την κυρίως πόλη των αρχαίων Αθηνών, όπου το τεχνητό πράσινο δεν ήταν αξιόλογο, η αρχαία Ρώμη διέθετε πλήθος σκιερές δεντροστοιχίες και δημόσιους κήπους, που αποτελούσαν χαρακτηριστικό πολεοδομικό στοιχείο.

Ο Γάιος Μάττιος, φίλος του Αύγουστου, είχε για πρώτη φορά την ιδέα της διαμόρφωσης κανονικών σχημάτων από ψαλιδιζόμενους θάμνους ή αειθαλή δέντρα.

Στον κήπο του φυσιοδίφη και συγγραφέα Πλίνιου, σχημάτιζαν διάφορα γράμματα από ψαλιδιζόμενους θάμνους, κυρίως Πυξούς.

Μεσαίωνας (500 μ.Χ. – 1500 μ.Χ.)

Η κηποτεχνία βρίσκεται σε παρακμή. Μικροσκοπικοί κήποι με άνθη, λαχανικά και καρποφόρα δέντρα, τακτοποιημένα σε γεωμετρικά παρτέρια, ανάμεσα στα στενά όρια των εσωτερικών αυλών των μοναστηριών ή στο σκυθρωπό και τραχύ εσωτερικό των φεουδαρχικών πύργων, έδιναν εντούτοις κάποια στοιχειώδη διέξοδο στις αιώνιες ανάγκες των ανθρώπων.

Κατά την περίοδο της κατάκτησης της Ισπανίας από τους Άραβες Μαυριτανούς (13ος -15ος αιώνας) αναπτύχθηκε μια αξιόλογη τεχνική πολυτελών κήπων, για τα ανάκτορα των Αράβων Χαλιφών, που έδωσε τους ονομαστούς ισπανοαραβικούς κήπους του Αλκαζάρ στη Σεβίλλη και της Αλάμπρα στη Γρανάδα.

Πρόκειται για εσωτερικούς κήπους, χωρίς οπτική επικοινωνία με το γύρω τοπίο, διαμορφωμένους με απλά γεωμετρικά σχήματα (τετράγωνο, ορθογώνιο, τρίγωνο, κύκλος) σε εσωτερικές αυλές.

Στους κήπους αυτούς χρησιμοποιήθηκαν συστηματικότερα, φυτά με έντονες χρωματικές αντιθέσεις (Ίριδες, Τριανταφυλλιές, Νάρκισσοι, Πικροδάφνες, κ.τ.λ.) ή με ευχάριστα αρώματα (Γιασεμιά, Γαριφαλιές, Μενεξέδες, Λεβάντες, Γαζίες, Μουσμουλιές, Πορτοκαλιές, Λεμονιές), ενώ το νερό που μέχρι τώρα ήταν στατικό, απόκτησε κίνηση και ελαφρό θόρυβο, με τη διάταξη πλήθους λεπτών πιδάκων κατά μήκος στενών και μακριών διακοσμητικών καναλιών.

Η όλη σύνθεση, προσαρμοσμένη στα ζεστά κλίματα, πρόσφερε σκιά, δροσιά ηρεμία, ανάπαυση.

Άπω Ανατολή

Η κινέζικη αισθητική αντίληψη έτεινε στη δημιουργία κήπων που απέπνεαν μια αίσθηση απομόνωσης, γαλήνης, μυστικισμού, ώστε ο επισκέπτης να βιώνει τον τεχνητό κήπο σα φυσικό τοπίο σε μικρογραφία.

Οι κήποι αυτοί γίνονται καλύτερα αντιληπτοί όταν κανείς τους θαυμάζει ακίνητος, ήταν κήποι περισυλλογής και αυτοσυγκέντρωσης και δεν ενθάρρυναν οποιαδήποτε μορφή ανθρώπινης δραστηριότητας μέσα τους.

Όλη η φιλοσοφία της ανατολής μεταφράζεται πίσω από συμβολισμούς στη σύλληψη του κινέζικου κήπου.

Ιαπωνία

Αναπτύχθηκαν δυο ειδών κήποι, οι κήποι του νερού και οι βραχόκηποι. Γενικά οι Ιάπωνες ανήγαγαν την κηποτεχνία όπως και την ανθοδετική σε επιστήμη. Οι γιαπωνέζικοι κήποι παρίσταναν τοπία, όπως η ξερή κοίτη ενός χειμάρρου ή μια παραλία, απ' όπου η θάλασσα είχε μόλις τραβηχτεί εξαιτίας της παλίρροιας και παρ' όλο που ήταν ξηροί υποδήλωναν συνεχώς την παρουσία νερού υποβάλλοντας τον παρατηρητή.

Γενικά οι Ιάπωνες έδειχναν μεγαλύτερη προτίμηση στα κατασκευαστικά στοιχεία του κήπου και λιγότερο στα φυτά. Χρησιμοποιούσαν πέτρινες γέφυρες, ξύλινες ή καλαμένιες, πέτρινα φανάρια και ποικιλία περιφράξεων από ξύλο, πυλό ή μπαμπού.

Εικόνα 3 : Κήπος Shukkeien στην Ιαπωνία

Αναγέννηση

Ιταλία: Ιταλικός ρυθμός κήπων (Giardino all' Italiana)

Η Αναγέννηση έφερε την ανανέωση και εξέλιξη της κηποτεχνίας, αρχικά στην Ιταλία, αργότερα στη Γαλλία και την υπόλοιπη Ευρώπη.

Κατά το δεύτερο μισό του 15ου αιώνα οι κήποι ξεπερνούν τα περιορισμένα όρια του περιβόλου των κτιρίων και αναπτύσσονται προοδευτικά στη γύρω έκταση, που οργανώνεται με βάση ένα ακριβές σχέδιο. Οι φεουδαρχικές διαμονές χάνουν σιγά-σιγά τον κλειστό αμυντικό τους χαρακτήρα, αποκτούν ανοίγματα και συνδέονται έτσι οργανικά με τη νέα μορφή του κήπου. Το επικλινές έδαφος διαρρυθμίζεται συστηματικά με τοίχους αντιστήριξης, συχνά μνημειώδεις, σε μεγάλες αναβαθμίδες-ταράτσες, όπου διαμορφώνονται και φυτεύονται κανονικά παρτέρια.

Γενικά η κηποτεχνική διαρρύθμιση είναι αυστηρά γεωμετρική, με συμμετρική διάταξη των διακοσμητικών στοιχείων γύρω στους κύριους οπτικούς άξονες και με ταυτόχρονη εκμετάλλευση των συντελεστών της προοπτικής.

Οι αειθαλείς θάμνοι (κυρίως Πυξοί) και τα αειθαλή δέντρα, κυρίως κωνοφόρα (Τάξος, Κυπαρίσσια, Κουκουναριές, κ.τ.λ.), αλλά και πλατύφυλλα (Αριές, Ελιές, Βάγιες, κ.τ.λ.), συχνά ψαλιδιζόμενα, χρησιμοποιούνται σε μεγάλη κλίμακα για να διαμορφώσουν χαμηλά ή ψηλά πράσινα πλαίσια, κανονικά σχήματα, ζωντανούς τοίχους, δεντροστοιχίες, ενώ τα νυμφαία, κλιμακοστάσια, ταράτσες, αγάλματα, γλάστρες κι άλλα καλλιτεχνήματα του μαρμάρου έχουν καθορισμένη αισθητική και λειτουργική αποστολή και μαζί με τους τεχνητούς καταρράκτες, τις κρήνες, τους πίδακες, τις λίμνες και τις σπηλιές, συμμετέχουν στην αρμονική ενότητα των συνθέσεων.

Ονομαστοί είναι οι κήποι: villa d' Este (**Εικ. 4**), villa Bagnaia, Boboli, villa Aldobrandini, villa Medici, που διατηρούνται σχεδόν όπως ήταν. Η τεχνοτροπία των Ιταλικών κήπων διαδόθηκε τον 16ο και 17ο αιώνα στην υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά εκεί που τελειοποιήθηκε ήταν στη Γαλλία.

Εικόνα 4 : Villa d' Este στην Ιταλία

Γαλλία: Κλασικός ή Κανονικός ή Γαλλικός ρυθμός κήπων (Jardin classique ή Jardin regulier ή Jardin a la Francaise)

Κατά το δεύτερο μισό του 17ου αιώνα ο μεγάλος Γάλλος κηποτεχνής Andre Le Notre (1613-1700), σχεδιάζοντας πάνω σ' ένα εκτεταμένο έδαφος, δημιούργησε νέες εκφραστικές μορφές μεγάλης κλίμακας και τις διέταξε στο χώρο με μεθοδικότητα και γνώση αισθητικής και λειτουργικότητας.

Οι νέες κηποτεχνικές μορφές, που συγκρότησαν το ύφος του κλασικού κήπου, ήταν κυρίως οι ψαλιδιζόμενες δενδροστοιχίες, τα περίτεχνα σαν πλεκτές δαντέλες παρτέρια, οι λίμνες με τις ακίνητες, σαν καθρέπτες, επιφάνειες νερού, τα μεγάλα κλιμακοστάσια, οι φυτικοί λαβύρινθοι. Χαρακτηριστικό δείγμα του ρυθμού αυτού, που θα επικρατήσει το 18ο αιώνα σ' όλη την Ευρώπη, αποτελεί το πάρκο των Βερσαλλιών (**Εικ. 5**). Εμπνευσμένος από το Λουδοβίκο 14ο, ο Le Notre, έβαλε το μεγαλείο σαν κύριο χαρακτηριστικό του έργου και το εξέφρασε με τη μαθηματική μεγέθυνση των μερών (κάθε παρτέρι ήταν γύρω στα 20 στρέμματα, οι σκάλες μεγαλοπρεπείς, οι πανοραμικές θέες πλατιές και μεγάλου βάθους, κ.τ.λ.) και του συνόλου (η έκταση του πάρκου, περί τα 1000 στρέμματα, έδινε την εντύπωση του απέραντου), την ισορροπία, τη συμμετρία, τη τέλεια ένωση των μερών.

Ο αυτοκρατορικός κήπος εκείνης της εποχής ήταν μια γιγαντιαία σύνθεση κλασικισμού, με τη λαμπρότητα μιας διακόσμησης στην κλίμακα των ανακτόρων. Αποτελούσε ως ένα βαθμό, την αρμονική προέκτασή τους, αλλά και της ζωής που κυλούσε μέσα σ' αυτό, στο ύπαιθρο. Δεν ήταν ένα μέρος όπου πήγαιναν να αναπαύσουν το σώμα και το πνεύμα, αλλά μια ευρύχωρη επιφάνεια, διαρρυθμισμένη και διακοσμημένη για τις υποδοχές, τις γιορτές και όπου όλη η Αυλή περνούσε σε μια παράταξη με καθορισμένο δρομολόγιο. Βάδιζαν, σταματούσαν, θαύμαζαν όλοι μαζί, σε παράταξη.

Εικόνα 5 : Το Πάρκο μπροστά από τα Ανάκτορα των Βερσαλλιών

Τα πάρκα του ρυθμού αυτού αντανakλούν την κατάσταση των πνευμάτων και των ηθών μιας εποχής. Η αίσθηση της ελεύθερης φυσικής ζωής λείπει, τα φυσικά στοιχεία χρησιμοποιούνται για να υποταχθούν. Η αυστηρή διάταξη των δέντρων, οι ευθύγραμμες ψηλές ψαλιδιζόμενες μπορντούρες, που θύμιζαν τοίχους, οι δρόμοι με τις διαμορφωμένες στοές δέντρων, οι γεωμετρικές λίμνες, τα πλατιά κλιμακοστάσια, οι ορθογωνισμένοι χλοοτάπητες, ξετυλιγμένοι όπως οι τάπητες για να μαλακώνουν τα βήματα, οι πάγκοι, τα αγάλματα, οι σκαλιστές μαρμάρινες γλάστρες, όλα θύμιζαν τα σαλόνια και τους ευρύχωρους διαδρόμους των ανακτόρων και των μεγάρων-πύργων της εποχής.

Γενικά στον κλασικό ρυθμό διακρίνονται δύο μέρη: α) το πάρκο, που έχει στην πραγματικότητα μορφή μεγάλου και πυκνού άλσους ή μικρού δάσους και β) ο κήπος, που έχει μορφή αποκλειστικά διακοσμητική. Είναι διαρρυθμισμένος σε κανονικά γεωμετρικά τμήματα διακοσμημένα με αγάλματα, μαρμάρινες γλάστρες και πάγκους, κανονικές λίμνες, πίδακες, ευθύγραμμα κανάλια, κ.τ.λ. Η όλη διάταξη του είναι προσαρμοσμένη στη λειτουργικότητα και αισθητική του μεγάρου, κοντά στο οποίο διαμορφώνονται παρτέρια γεωμετρικά, ενώ μακρύτερα, κατά μήκος πλατιών δρόμων, που συχνά συμπίπτουν με μακρινές οπτικές προοπτικές, δημιουργούνται, στην κεντρική λουρίδα, ορθογώνιοι χλοοτάπητες ή ευθύγραμμα κανάλια.

Οι μοναχικοί θάμνοι των παρτεριών ψαλιδιζονται σε γεωμετρικές φόρμες. Από κάθε πλευρά των παρτεριών απλώνεται η ψηλή φυτεία, με δέντρα σε πυκνή διάταξη συστάδων, στο εσωτερικό των οποίων συχνά συναντά κανείς μεγάλα ξέφωτα με πρασινοτάπητες ή φυτικούς λαβύρινθους.

Δρόμοι ευθύγραμμοι με συμμετρικές δεντροστοιχίες διαπερνούν και ενώνουν όλα τα μέρη, ενώ μερικοί προωθούνται στο πάρκο και οδηγούν σε κυνηγετικά περίπτερα και καθιστικά. Οι δευτερεύοντες δρόμοι διασταυρώνονται με τους κύριους σχεδόν πάντοτε με συμμετρία.

Το κεντρικό κτίριο συμμετέχει στην όλη σύνθεση και αποτελεί το οπτικό κέντρο και το σημείο απ' όπου ξεκινούν βασικοί προοπτικοί άξονες, που καταλήγουν στο μακρινό πράσινο σκηνικό των πυκνών δέντρων.

Αν και δεν δημιουργούνται πλέον κήποι-πάρκα του ρυθμού αυτού, εντούτοις συχνά συναντάει κανείς στοιχεία τους (συμμετρικά παρτέρια, ψαλιδιζόμενα σχήματα και μπορντούρες, γεωμετρικές λίμνες, ταρατσες, δεντροστοιχίες κ.τ.λ.) στους σύγχρονους κήπους και τα πάρκα.

Αγγλικός ρυθμός κήπων (Jardin Anglais), Αγγλοκινέζικος ρυθμός κήπων (Jardin Anglo-chinois), Γραφικός ρυθμός κήπων (Jardin Paysager)

Με την πάροδο του χρόνου, καθώς οι πόλεις μεγάλωναν, η βιομηχανία αναπτυσσόταν και οι άνθρωποι συμπιέζονταν ανάμεσά τους, τα πνεύματα, οι νοοτροπίες και η αντιμετώπιση της ζωής και των πραγμάτων, άρχισαν να αλλάζουν.

Η αυστηρότητα των γεωμετρικών κήπων και η μεγάλη δαπάνη για τη συντήρησή τους, κούραζαν, προβλημάτιζαν, με αποτέλεσμα κάποια φυσική αντίδραση, που έγινε πιο συγκεκριμένη τις πρώτες δεκαετίες του 18ου αιώνα, κυρίως στην Αγγλία, όπου διαμορφώθηκε η τεχνοτροπία των Αγγλικών κήπων, με βάση το πνεύμα του ρομαντισμού και της εξιδανίκευσης των γραφικών άλλωστε και καταπράσινων Αγγλικών τοπίων.

Κατάργησαν τις ευθείες, τις δεντροστοιχίες, τα γεωμετρικά παρτέρια και την αλλοίωση της μορφής των φυτών με τα ψαλιδίσματα, διαρρύθμισαν τις γραμμές του

τοπίου με ομαλοποίηση των καμπύλων, χάραξαν μονοπάτια, δημιούργησαν μικρά ποτάμια με ομαλές όχθες και ελικοειδή διαδρομή, διαμόρφωσαν μεγάλους ακανόνιστους πρασινοτάπητες που τους πλαισίωναν, σε φυσική διάταξη, συστάδες και ομάδες δέντρων, θάμνων, οι οποίες έδεναν το εξιδανικευμένο τοπίο με το τριγύρω φυσικό.

Εκείνη ακριβώς την εποχή άρχισαν να φτάνουν από τη μακρινή Κίνα νέες κηποτεχνικές ιδέες και μορφές, που επηρέασαν, ως ένα βαθμό, τον αγγλικό κήπο. Έτσι λίγο μετά τα μέσα του 18ου αιώνα δημιουργήθηκε ο αγγλοκινέζικος κήπος, με βάση τις αρχές των παλιών αυτοκρατορικών κήπων της Κίνας, όπου κυριαρχούσε η προσπάθεια αναδημιουργίας των φυσικών κινέζικων τοπίων, ενώ έλλειπαν τελείως οι συμμετρικές δεντροστοιχίες και τα γεωμετρικά παρτέρια.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της επίδρασης του κινέζικου κήπου στη δημιουργία του νέου ρυθμού, αποτελεί το πάρκο Κιού (Kew Garden) του Λονδίνου (Εικ. 6), όπου ο κηποτεχνικός William Chambers συνδύασε τις τυπικές κινέζικες κατασκευές (παγόδες, λίμνες, γέφυρες, χαρακτηριστικά περίπτερα, κ.τ.λ.), με τα χαρακτηριστικά του αγγλικού κήπου, ενώ προσπάθησε να χρησιμοποιήσει και τα άνθη (ετήσια-πολυετή), για τα οποία δεν έδειχνε μέχρι τότε ενδιαφέρον ο αγγλικός κήπος.

Εικόνα 6 : Kew Garden (Λονδίνο)

Στις αρχές του 19ου αιώνα ο νέος ρυθμός, που εμπνεόταν από το ιδανικό της επιστροφής στην απλότητα και τη φύση («φέρτε τη φύση στον κήπο» ήταν το σύνθημα), εγκαταλείποντας τις ακρότητες (π.χ. παγόδες κ.τ.λ.), έφτασε στην Ευρώπη σε πολύ προωθημένες μορφές τελειότητας, που η σύνθεσή τους διαμόρφωσε σιγά-σιγά το ρυθμό, το γνωστό σαν «γραφικό κήπο» (Jardin Paysager).

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του αποτελεί η προμελετημένη δημιουργία απρόβλεπτων αλλά ευχάριστων εντυπώσεων στον περιπατητή, με τους ελικοειδείς δρομίσκους και τα γραφικά τοπία, που μπορεί να συναντήσει κάθε στιγμή, όπως αραιές ή πυκνές συστάδες δέντρων-θάμνων, μοναχικά δέντρα, καθιστικά, ακανόνιστους χλοοτάπητες, σπηλιές, λίμνες με φυσική διαμόρφωση, τεχνητά ερείπια, βραχόκηπους κ.τ.λ.

Τα άνθη, ετήσια ή πολυετή και οι θάμνοι πλούσιας ανθοφορίας ή με εντυπωσιακά χρωματιστό φύλλωμα, μπήκαν σε μεγάλες μάζες στη σύνθεση του γραφικού κήπου, φυτεμένα σε μεγάλα ασύμμετρα παρτέρια σε προβαλλόμενες θέσεις.

1.3.Ρυθμοί και Τάσεις

Διακρίνονται 4 κηποτεχνικοί ρυθμοί:

- **ο κανονικός ή συμμετρικός ή Γαλλικός ή κλασικός**, ο οποίος χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια υποταγής της φύσης στις ανάγκες μιας αυστηρής γεωμετρικής σύνθεσης.
- **ο ακανόνιστος ή ασύμμετρος ή Αγγλικός ή γραφικός**, ο οποίος χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια αντιγραφής και εξιδανίκευσης της φύσης.
- **ο μεικτός**, ο οποίος είναι σύνθεση των δύο πιο πάνω, σε ίση περίπου αναλογία.
- **ο μοντέρνος**, όπου ξεπερνώντας την αρχική του μορφή, σαν στατικό διακοσμητικό στοιχείο της κατοικίας, διαμορφώνεται πλέον σαν προέκτασή της και χώρος δραστηριότητας, εκτόνωσης και αισθητικής απόλαυσης.

Διαφορές Γαλλικού και Αγγλικού κήπου

Τα δέντρα στους Γαλλικούς κήπους, διατεταγμένα σε πυκνές μάζες ψαλιδιζόμενες εξωτερικά ή σε δεντροστοιχίες επίσης ψαλιδιζόμενες, μπερδεύονται, παραμορφώνονται, χάνουν την ατομικότητά τους. Στους Αγγλικούς κήπους όλη η τέχνη συγκεντρώνεται στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων (αραιή φύτευση, ακανόνιστα, μοναχικά) για την ελεύθερη ανάπτυξή τους και την προβολή της ωραίας φυσικής μορφής τους.

Οι χλοοτάπητες, αντί να είναι επίπεδοι και ορθογωνισμένοι, όπως στους κλασικούς, έχουν περίμετρο ακανόνιστη, στρογγυλεμένη, ακολουθούν τις στροφές των δρόμων και είναι επίπεδοι ή έχουν ομαλές καμπυλώσεις. Αντί να είναι γυμνοί, φέρουν δέντρα ή θάμνους σε μικρές ομάδες ή μοναχικά, καθώς και ανθόφυτα, ετήσια ή πολυετή, σε μεγάλες χρωματιστές κηλίδες (ακανόνιστα παρτέρια).

Τα νερά αντί να αναπαύονται κλεισμένα σε γεωμετρικές λίμνες, κινούνται σε ρυάκια, πέφτουν σε καταρράκτες, χάνονται σε κάποιο σημείο του εδάφους και ξαναφαίνονται πιο πέρα ή συγκεντρώνονται σε λίμνες φυσικής διαμόρφωσης, για να βγουν στην άλλη άκρη τους και να συνεχίσουν την κίνησή τους.

Στους γραφικούς κήπους αποφεύγεται η παρουσία ξένων σωμάτων (οικήματα, τεχνητές κατασκευές, κ.τ.λ.) ή όσα είναι λειτουργικά αναγκαία, τοποθετούνται σε μακρινές θέσεις και καλύπτονται με ένα μανδύα πράσινου, ώστε να μην καταστρέφουν με την παρουσία τους τη φυσική σκηνογραφία των γραφικών τοπίων.

Η διαφορά μεταξύ των δύο ρυθμών μπορεί να συνοψισθεί ως εξής: Οι γραφικοί κήποι γεννιούνται από μια τέχνη απομίμησης, οι κλασικοί από μια συμβατική τέχνη. Στους πρώτους γίνεται προσπάθεια σύνθεσης τοπίων, που θυμίζουν αυτά που δημιουργεί η φύση χωρίς την επέμβαση του ανθρώπου, στους δεύτερους δημιουργούνται τοπία, που δεν υπάρχουν στη φύση και δεν μπορούν να υπάρξουν χωρίς την επέμβαση του ανθρώπου.

Μεικτός ρυθμός κήπων

Ήταν σε μεγάλη χρήση κατά το τέλος του 19ου και την αρχή του 20ού αιώνα. Συνδύαζε στον αυτό χώρο τα χαρακτηριστικά των δύο πιο πάνω ρυθμών, του κλασικού και του γραφικού σε ίσια περίπου αναλογία.

Ο κλασικός ρυθμός χρησιμοποιούταν για τη διαμόρφωση του χώρου γύρω από το μέγαρο, την έπαυλη ή τον πύργο. Λίγο μακρύτερα άφηνε τη θέση του στο γραφικό ρυθμό, που χρησιμοποιώντας φυσικά στοιχεία, έδενε την όλη σύνθεση με το γύρω φυσικό τοπίο.

Λίμνες, κιόσκια, γέφυρες, πέργκολες κι άλλες σχετικές κατασκευές διακοσμούσαν τον μεικτό κήπο, ενώ μεγάλοι χλοοτάπητες διευκόλυναν προοπτικές απόψεις κι έδεναν τα διάφορα μέρη μεταξύ τους.

1.4. Σύγχρονη κηποτεχνία και φυτοδιακοσμητική εσωτερικών χώρων

Στην εποχή μας η κηποτεχνία δεν περιορίζεται πλέον στη διαρρύθμιση και διακόσμηση των περιφραγμένων και κατ' ανάγκη περιορισμένων και απομονωμένων ανακτορικών χώρων και αριστοκρατικών διαμονών, αλλά σε συνεργασία με τον πιο σύγχρονο κλάδο της φυτοδιακοσμητικής εσωτερικών χώρων, επιμελούνται και εξωραΐζουν το καθημερινό πλαίσιο, ιδιωτικό ή κοινόχρηστο, όπου αναπτύσσεται και δημιουργεί η σύγχρονη ζωή.

Η δραστηριότητα της κηποτεχνίας δεν έχει πλέον όρια ως προς την έκταση και τη θέση των χώρων διακοσμητικού πρασίνου που διαμορφώνει, ενώ της φυτοδιακοσμητικής αναπτύσσεται στους περιορισμένους εσωτερικούς χώρους των οικημάτων κάθε μορφής και αποστολής.

Και οι δύο κλάδοι ασχολούνται με τα προβλήματα που δημιουργεί η απομάκρυνση των ανθρώπων από τη φύση, η πέρα από κάθε μέτρο αστικοποίηση των πληθυσμών (το 40% και πλέον του πληθυσμού της γης ζει σε αστικά κέντρα, στην Ελλάδα από 31% που ήταν το 1928, περνάει τώρα το 50%) και η φυσιολογική ανάγκη που αισθάνονται σήμερα οι άνθρωποι να αναδημιουργήσουν παντού τη φύση, όπου απερίσκεπτα την έχουν καταστρέψει ή να εγκαταστήσουν στοιχεία της και εκεί όπου δεν υπάρχουν (εσωτερικό κατοικιών, γραφείων, καταστημάτων, εργαστηρίων, κ.τ.λ.).

Ειδικότερα η κηποτεχνία αντιμετωπίζει ήδη τα θέματα που προβάλλει η σύγχρονη πολεοδομία, η οποία θεωρεί το τεχνητό πράσινο (δεντροστοιχίες, νησίδες πρασίνου λεωφόρων, πλατείες, κήποι, πάρκα, άλση, κ.τ.λ.) σαν φανερή κοινωνική ανάγκη και καθοριστικό στοιχείο της γενικής πολεοδομικής συγκρότησης των συγχρόνων πόλεων, αλλά και των τεράστιων δικτύων εθνικών αυτοκινητοδρόμων, των βιομηχανικών ζωνών κ.τ.λ.

Ο κήπος της αστικής κατοικίας (γύρω στα 60-80μ²), απομονωμένος συνήθως σ' ένα περιβάλλον τσιμέντου και ασφάλτου, δεν μπορεί να έχει παρά κλειστό χαρακτήρα, με τα πιο ψηλά και πυκνά φυτά στην περίμετρο και τη συγκέντρωση του ενδιαφέροντος προς το εσωτερικό του. Ένα ακανόνιστο πλακόστρωτο για καθιστικό - προέκταση του σπιτιού, ένα δύο μικρά παρτέρια με ποώδη πολυετή ανθόφυτα, κάποιους μικρούς ανθοφόρους θάμνους, σπανιότερα ένα μικρό δέντρο και αναρριχώμενα για να κρύβουν τους τοίχους. Λόγω της στενότητας του χώρου, αλλά

και της παρουσίας των διπλανών οικοδομών, συχνά πολυκατοικιών, ο κήπος-αυλή συνήθως σκιάζεται, γι' αυτό και πρέπει να επιλέγονται φυτά ανθεκτικά στη σκίαση.

Ο μικρός (200μ²) έως μέτριος (500μ²) κήπος των προαστίων, μπορεί να μην είναι, ανάλογα βέβαια και με την ποιότητα των γύρω τοπίων, τόσο κλειστός όσο ο προηγούμενος. Συνήθως αποτελείται από την πρασιά της πρόσοψης που έχει αποκλειστικό σκοπό τη διακόσμηση του κτιρίου και τον πίσω κήπο, που μπορεί να συνδυάζει τη διακόσμηση και τη χρήση (εσωτερικότητα για ησυχία, ανάπαυσή ή και ελαφρά κίνηση). Γι' αυτό το σκοπό δημιουργείται ένας μικρός χλοοτάπητας με θάμνους και μικρά δέντρα στην περίμετρο και ένα καθιστικό σε μια γωνιά, μ' ένα φυλλοβόλο δέντρο ή και μικρή πέργκολα με αναρριχώμενα για διακόσμηση-σκίαση.

Πρέπει να αποφευχθεί η εγκατάσταση δέντρων με μεγάλες τελικές διαστάσεις στους περιορισμένους του χώρους, γιατί τελικά «τρώνε» και αχρηστεύουν τον κήπο, όπως επίσης και η υπερβολή στη χρήση κατασκευασμένων-βιομηχανοποιημένων διακοσμητικών στοιχείων (αγαλματίδια ανθρώπων, πουλιών, πλαστικοί πάγκοι, τσιμεντένιες βρύσες, γλάστρες, κ.τ.λ.).

Όταν πλησιάζει το μισό στρέμμα, τότε μπορεί να εγκατασταθεί σε μια άκρη το γκαράζ, ένας μικρός λαχανόκηπος και μια μικρή συλλογή (3-4 δέντρα) οπωροφόρων. Παρτέρια με ποώδη πολυετή, ανθοφόροι θάμνοι, μοναχικοί ή σε μικρές ομάδες, στις κατάλληλες θέσεις και κατά το δυνατό αποφυγή των χωρισμάτων με συρματοπλέγματα, τοίχους ή ψαλιδιζόμενους ψηλούς φράκτες για να ενωθεί με τους διπλανούς κήπους και να δίνει την εντύπωση του μεγάλου.

Σ' ένα μεγάλο γήπεδο, στα περίχωρα μιας μεγάλης πόλης ή και πέρα απ' αυτά, στο φυσικό τοπίο, οι δυνατότητες είναι πάρα πολλές. Γύρω από την κατοικία ο κήπος θα πρέπει να είναι πιο επιμελημένος, με παρτέρια πολυετών προόδων και τριανταφυλλιών, χλοοτάπητα, ομάδες ανθοφόρων θάμνων και μικρά καλλωπιστικά δέντρα. Μια μικρή λίμνη (εφόσον υπάρχει νερό) κι ένας βραχόκηπος σ' ένα φυσικό ανάχωμα, θα μπορούσαν να συμπληρώσουν αυτό το τμήμα του κήπου.

Οι δρόμοι θα πρέπει να περιοριστούν στους πιο απαραίτητους για την εσωτερική κυκλοφορία, έτσι η θέση του γκαράζ θα μπορούσε να είναι π.χ. αμέσως μετά την είσοδο κι όχι στο άλλο άκρο του κήπου.

Το τμήμα που βρίσκεται μακρύτερα θα πρέπει να είναι πιο φυσικό, με μοναχικά δέντρα, μεγάλα ανοίγματα με φυσική χλόη και διάσπαρτες ομάδες θάμνων και δέντρων, στοιχεία που θα συνδέσουν τον κήπο με το τριγύρω φυσικό τοπίο, ακόμη περισσότερο αν στη φύτευση χρησιμοποιηθούν είδη φυτών τα οποία κυριαρχούν στην περιοχή και στις κατασκευές (βραχόκηποι, καθιστικά, πλακόστρωτα, κ.τ.λ.) χρησιμοποιηθούν τοπικά υλικά (πέτρες, βράχοι, φυσικές πλάκες, κορμοί δέντρων, κ.τ.λ.).

Στους κήπους με την ελεύθερη φυσική σύνθεση, καθοριστικό ρόλο στη διαρρύθμιση και τοποθέτηση των φυτών παίζει η εξασφάλιση της οπτικής επικοινωνίας με το περιβάλλον (ωραία τοπία, πεδιάδες, ποτάμια, θάλασσα, κ.τ.λ.).

Γενικά ένας σύγχρονος κήπος θα πρέπει να είναι απλός, ευχάριστος, χρήσιμος, ευκολοσυντήρητος, ώστε να προσφέρει στον κάτοικο των συγχρόνων πόλεων αισθητική απόλαυση, γαλήνη, υγεία, ανάπαυση, στοχασμό, δυνατότητες κινησιοθεραπείας. Η αισθητική αξία του φαίνεται από την εντύπωση που προκαλούν οι γραμμές του, οι φυτικές μορφές του, οι όγκοι του, τα χρώματά του, το παιχνίδι των νερών και των φωτοσκιάσεών του.

1.5. Αστικό Πράσινο

Η μεγάλη σημασία που απέκτησε το πράσινο για τους σύγχρονους πυκνούς οικιστικούς σχηματισμούς, οφείλεται στα ευεργετικά αποτελέσματα που έχει η παρουσία του μέσα σ' αυτούς, έτσι:

- Διευκολύνει, την κυκλοφορία των αερίων μαζών, με αποτέλεσμα την αραίωση και απομάκρυνση των τοξικών συστατικών της ατμόσφαιρας των πόλεων, που συνεχώς ρυπαίνεται από την κίνηση των τροχοφόρων, τις κεντρικές θερμάνσεις, τις βιομηχανίες, βιοτεχνίες, κ.τ.λ.
- Αποτελεί την «αποθήκη» οξυγόνου των πόλεων, ιδίως κατά τις ημέρες άπνοιας, αφού πλουτίζει με οξυγόνο τον αέρα και λιγοστεύει το διοξείδιο του άνθρακα, που συγκεντρώνεται πέρα από τα φυσιολογικά όρια (συνεχής καύση πετρελαίου, βενζίνης, άνθρακα, αερίων, κ.τ.λ.). Έχει διαπιστωθεί ότι από 1 στρέμμα χλοοτάπητα, που αποτελεί τη μικρότερη επιφάνεια πρασίνου κατά μονάδα επιφάνειας (η ίδια έκταση φυτεμένη με θάμνους-δέντρα, δίνει φυλλική επιφάνεια πολλαπλάσια των 1000μ² χλόης), ελευθερώνει κάθε χρόνο 500 μ³ καθαρό οξυγόνο. Έχει επίσης υπολογιστεί ότι 3 μέτρια δέντρα είναι αρκετά για να προσφέρουν σε έναν άνθρωπο, όλο το οξυγόνο που έχει ανάγκη κάθε 24ωρο με μέσο όρο τα 75 χρόνια ζωής.
- Επηρεάζει ευνοϊκά για τον άνθρωπο το μικροκλίμα και ιδίως τη θερμοκρασία, που στα θερμά κλίματα, όπως της χώρας μας, ανεβαίνει σημαντικά και δημιουργεί δυσάρεστο περιβάλλον, λόγω και της θερμότητας, που απορροφούν και στη συνέχεια ακτινοβολούν οι τεράστιες επιφάνειες των κτιρίων ή που παράγουν με την λειτουργία τους τα μηχανήματα κάθε είδους.
- Λιγοστεύει την ένταση των εκνευριστικών θορύβων, με απορρόφηση και εκτροπή των ηχητικών κυμάτων κι έτσι προστατεύει, λιγότερο ή περισσότερο, τους κατοίκους των συγχρόνων πολύβουων πόλεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Εθνικός Κήπος, που ενώ βρίσκεται στο κέντρο μιας ζώνης της Αθήνας από τις πιο μολυσμένες, το εσωτερικό του αντιστοιχεί ουσιαστικά με μια εξωτερική περιοχή της, όπως έδειξαν ειδικές μετρήσεις. Κι αυτό γιατί χάρη στις άπειρες φυλλικές επιφάνειες που παρουσιάζει, λιγοστεύει την ένταση των θορύβων από τα τροχοφόρα, τα οποία κινούνται σε πυκνές μάζες γύρω του και κυρίως το περιφερειακό πλαίσιο των πυκνών φυλλωμάτων του εμποδίζει, με μεικτούς μηχανισμούς φίλτρου και κυκλώνια, τα μικρά σωματίδια της ρύπανσης, που φέρνουν τα ρεύματα από τη γύρω πόλη.
- Προσφέρει για τη δημόσια υγεία δυνατότητες ψυχαγωγίας, κίνησης και σωματικών ασκήσεων μέσα στο πράσινο, στο ιδανικότερο γι' αυτούς τους σκοπούς περιβάλλον.

Γενικά η επίδραση του πρασίνου πάνω στους ανθρώπους, έχει ευνοϊκά αποτελέσματα σε κάθε στοιχείο που συγκροτεί τη σωματική και ψυχική υγεία τους. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό της εποχής η εντεινόμενη τάση δημιουργίας κήπων και γενικά διακόσμησης εξωτερικών και εσωτερικών χώρων με καλλωπιστικά φυτά.

Η έλξη που αισθάνονται για τα φυτά και τα άνθη και γενικά το πράσινο και τη φύση, οι καταπονημένοι από τη μηχανοποιημένη αστική ζωή σύγχρονοι άνθρωποι,

έχει βαθιές συναισθηματικές και αισθητικές ρίζες. Η συναισθηματική έλξη και η αισθητική απόλαυση των ποικίλων μορφών πρασίνου, δημιουργεί ψυχική ισορροπία, ευφορία και γαλήνη, στοιχεία, που συμβάλλουν στην ψυχική και πνευματική υγεία των ανθρώπων.

Για την εξασφάλιση των πιο πάνω ευνοϊκών για τον άνθρωπο και το οικιστικό του περιβάλλον παραγόντων, έχει υπολογιστεί ότι πρέπει να αντιστοιχούν κατά κάτοικο σύγχρονης ιδανικής πόλης 80-100μ² ελεύθεροι χώροι, από τους οποίους, το μισό τουλάχιστον, πράσινο και χώροι αθλοπαιδιών. Στις σύγχρονες μεγάλες πόλεις, με τη διαμορφωμένη φυσιогνωμία και το χαμηλό ποσοστό πρασίνου, η προσπάθεια θα πρέπει να τείνει στην εξασφάλιση τουλάχιστον 12μ² πρασίνου ανά κάτοικο (7μ² για κήπους-πάρκα, 4μ² για χώρους αθλοπαιδιών με πλαίσιο πρασίνου και 1μ² για παιδικές χαρές).

Οι υπαίθριοι χώροι λοιπόν αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την ποιότητα του αστικού τοπίου και του περιβάλλοντος. Όπως όμως είναι φυσικό οι αντιλήψεις για τον επιθυμητό ρόλο, διάρθρωση και μορφή τους, αναπροσαρμόζονται συνεχώς καθώς ακολουθούν τις εξελισσόμενες απόψεις για το αστικό φαινόμενο και το φυσικό περιβάλλον και έρχονται αντιμέτωπες με τα συνεχώς μεταλλασσόμενα προβλήματα αλλά και τις δυνατότητες των πόλεων.

Κατά τα τελευταία χρόνια έχει γίνει αποδεκτή, για το διαχωρισμό του διακοσμνητικού πρασίνου σε κατηγορίες, η χρησιμοποίηση των όρων «αστικό πράσινο» που χαρακτηρίζει συνολικά όλες τις μορφές κοινόχρηστου πρασίνου των πόλεων (Αλσύλλια, πάρκα, κήποι, πλατείες, денτροστοιχίες, νησίδες λεωφόρων, κτλ.) και «ιδιωτικό πράσινο», που χαρακτηρίζει συνολικά το πράσινο των ιδιωτικών κήπων, κυρίως στην περίμετρο των πόλεων, τα προάστια, τους παραθεριστικούς οικισμούς και τις εξοχές.

Κήπος σήμαινε αρχικά μικρή περιφραγμένη έκταση, με αγροτικό κατοικία και πηγάδι, που καλλιεργούνταν με λαχανικά, οπωροφόρα και άνθη. Με την πάροδο όμως των αιώνων και καθώς η αγροτική κατοικία μεταβαλλόταν σε παραθεριστικό εξοχικό, βίλα, τα καρποφόρα και τα λαχανικά άρχισαν να εξαφανίζονται ή να περιορίζονται σε μια γωνιά και να αντικαθίστανται με καλλωπιστικά (δέντρα, θάμνους, χλοοτάπητες, παρτέρια ανθέων, κτλ.). Έτσι ο κήπος μετατράπηκε σιγά-σιγά σε διακοσμνητικό – ψυχαγωγικό χώρο, ενώ η αρχική μορφή του, ο παραγωγικός κήπος, χαρακτηρίζεται σαν «περιβόλι» και σε εξειδικευμένες περιπτώσεις σαν «λαχανόκηπος», «οπωρώνας» ή «ανθόκηπος».

Η διαφορά μεταξύ ενός σύγχρονου πάρκου και ενός σύγχρονου κήπου αναφέρεται γενικά στην έκταση και τη χρησιμοποίηση. Τα πάρκα είναι πολύ μεγαλύτερα των κήπων. Σ' αυτά είναι δυνατή, έστω και σε μικρή κλίμακα, η ικανοποίηση της ανάγκης των σύγχρονων αστών για απομόνωση, γαλήνεμα ή κινησιοθεραπεία στο ύπαιθρο, ενώ οι μικροί δημόσιοι κήποι κι ένα μεγάλο ποσοστό από τους ιδιωτικούς, προσφέρουν κυρίως αισθητική και υγιεινή βελτίωση του χώρου. Σε παλαιότερους καιρούς, το ευρωπαϊκό πάρκο, που χρησίμευε για κυνήγι και περίπατο, ήταν μια μεγάλη περιφραγμένη ιδιωτική έκταση, φυτεμένη με δέντρα σε μορφή μικρού δάσους και μεγάλα ξέφωτα φυσικού χλοοτάπητα, ενώ ένα τμήμα του ήταν πιο διαμορφωμένο και περιλάμβανε έναν πύργο με τα παραρτήματά του και γύρω ανθόκηπο, οπωρώνα, λαχανόκηπο.

Με το πέρασμα του χρόνου και την εκρηκτική ανάπτυξη των μεγάλων πόλεων, όσα τέτοια πάρκα βρέθηκαν περικυκλωμένα από οικισμούς, διατήρησαν μεν την περίφραξη, άλλαξαν όμως μορφή και χρήση. Από μεγάλα ιδιωτικά πάρκα μετατράπηκαν, με σειρά κηποτεχνικών έργων, σε δημόσια αστικά πάρκα, ελεύθερα για το

κοινό και τις ανάγκες του για κίνηση, ψυχαγωγία, ενώ δημιουργήθηκαν και συνεχίζουν να δημιουργούνται νέα, πιο σύγχρονα, συνήθως στις παρυφές των πόλεων.

Η πρώτη εμφάνιση των κοινόχρηστων χώρων πρασίνου, με την έννοια που τους αντιλαμβανόμαστε σήμερα, γίνεται στις αρχές του 19ου αιώνα, όταν οι συνθήκες διαβίωσης των οικονομικά ασθενέστερων στρωμάτων στις πόλεις γίνονταν πολύ δυσμενείς. Οι άνθρωποι εργάζονταν σε εργοστάσια με μολυσμένη εσωτερική ατμόσφαιρα και ανεπαρκή αερισμό και κοιμούνταν σε ανήλια μικρά σπίτια που δεν αερίζονταν επαρκώς. Οι συνθήκες διαβίωσης ήταν λοιπόν φανερό ότι απαιτούσαν βελτιώσεις του αστικού περιβάλλοντος. Οι πρώτες από αυτές δεν αφορούσαν τους χώρους εργασίας και κατοικίας, αλλά τους υπαίθριους χώρους της πόλης και είχαν σχέση με τη δημιουργία δημοσίων πάρκων ή κήπων, οι οποίοι θα λειτουργούσαν ως «πνεύμονες των κατοίκων των πυκνοδομημένων περιοχών». Έτσι αρχίζουν να δημιουργούνται κοινόχρηστοι κήποι ή πάρκα σε περιοχές που είχαν ανάλογα προβλήματα συνθηκών διαβίωσης, δηλαδή στις μεγάλες πόλεις του βιομηχανικά ανεπτυγμένου κόσμου της εποχής.

Καθώς οι πόλεις αυτές σταδιακά μορφοποιούνται όσον αφορά την έκταση και τη δομή τους, η αρχική ιδέα της αναβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος με τη δημιουργία πάρκων, οδηγεί σύντομα στην εξάπλωσή τους με τη δημιουργία συστημάτων πάρκων (Park Systems), λεωφόρων πάρκων (Parkways), πανεπιστημιακών πάρκων (Campus) και προαστίων, όπου τα σπίτια διατάσσονται μέσα σε ένα φυσικό περιβάλλον ανάλογης μορφής, αν και η ολοκλήρωση της ιδέας αυτής με τη δημιουργία κηπουπόλεων (Garden Cities) έρχεται αργότερα, στις αρχές του 20ού αιώνα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία οι επιφάνειες πρασίνου καθιερώνονται ως μία διακριτή και μάλιστα σημαντική κατηγορία χρήσεων εδάφους στην πόλη, η οποία αποτελεί αντικείμενο των ρυθμιστικών (πολεοδομικών) μελετών που εμφανίζονται την ίδια περίπου εποχή.

Η συστηματική αντιμετώπιση του πρασίνου μέσα από τις πολεοδομικές μελέτες οδήγησε στην κατηγοριοποίηση των σχετικών χώρων ανάλογα με τη θέση και το ρόλο τους στην πόλη και στη διατύπωση σταθερότυπων όσον αφορά την έκτασή τους, τη διασπορά και την ιεράρχησή τους μέσα στην πόλη. Οι σχετικές προδιαγραφές (που φυσικά ποικίλλουν από χώρα σε χώρα) αποτελούν έως και σήμερα τη βάση για τον σχεδιασμό στο επίπεδο των ρυθμιστικών μελετών, αλλά και για τη διεκτραγώδηση καταστάσεων που παρεκκλίνουν από τα προδιαγραφόμενα.

Πράγματι κατά την ανάπτυξη των περισσότερων πόλεων στη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα δόθηκαν μικρά περιθώρια για την ανάδειξη ή τη διαμόρφωση χώρων πρασίνου σε όλες τις κλίμακες του χώρου. Σε πολλές περιπτώσεις αυτό είναι συνέπεια μιας εκ των πραγμάτων οικιστικής ανάπτυξης, μεγάλων τμημάτων πόλεων ή και ολόκληρων πόλεων, που προηγείται του σχεδιασμού, ο οποίος έρχεται για να εξομαλύνει, στο μέτρο του δυνατού, ακραίες δυσλειτουργίες. Αυτό είναι η συνηθέστερη περίπτωση των ελληνικών πόλεων του 20ού αιώνα αλλά και πόλεων που αναπτύχθηκαν τον 19ο αιώνα μέσα στη δίνη της βιομηχανικής επανάστασης. Ακόμα όμως και σε πόλεις που διέθεταν σχέδια με πρόβλεψη για μεγάλα πάρκα, δενδροφυτεμένες λεωφόρους και πάρκα γειτονιάς υπάρχουν περιοχές ιδιαίτερα πυκνοδομημένες, όπου το αστικό πράσινο απουσιάζει από το καθημερινό περιβάλλον, έστω και εάν σε άλλα τμήματά τους η υπερβολική παρουσία του θεωρείται ότι διαλύει τον οικιστικό ιστό.

Οι σύγχρονες πόλεις όμως αλλάζουν αργά αλλά σταθερά, όσον αφορά την έκταση και τη δομή τους. Η επέκτασή τους οδηγεί σε συνεχή αναδιανομή των

λειτουργιών που με τη σειρά της δημιουργεί κενούς χώρους, τα αστικά κενά που προσφέρονται για τις χωροθετήσεις νέων χρήσεων εδάφους. Πολλά μεγάλα σύγχρονα πάρκα (καθαρά πρασίνου και συνηθέστερα θεματικά) αναπτύσσονται σήμερα στη θέση βιομηχανιών που εγκαταλείπονται γιατί η χωροθέτησή τους μέσα στον αστικό χώρο δεν εξυπηρετεί τις λειτουργικές τους ανάγκες, αλλά και στη θέση στρατοπέδων, αεροδρομίων, άλλων εγκαταστάσεων μέσων μεταφοράς, που δεν ανταποκρίνονται πλέον στον αρχικό τους σκοπό και ρόλο. Ακόμα μεγάλος αριθμός από μικρότερης έκτασης αστικά κενά ευρίσκονται διάσπαρτα μέσα στον αστικό ιστό. Πρόκειται για μικρότερα γήπεδα βιοτεχνιών, πυρήνες κτημάτων που επιβίωσαν έως σήμερα, οικόπεδα που για διάφορους λόγους (πολεοδομικούς ή απλώς ιδιωτικούς) δεν αναπτύχθηκαν, «ξεχασμένες» κοίτες ρεμάτων και εξάρσεις του εδάφους. Ακόμα και δρόμοι που τα γεωμετρικά τους χαρακτηριστικά ξεπερνούν τον λειτουργικό τους ρόλο μπορεί να θεωρηθεί ότι ανήκουν σε αυτή την κατηγορία χώρων που, σε πρώτη προσέγγιση, δεν θεωρήθηκε ότι αποτελούν τους ιδανικούς υποδοχείς για τις «συμβατικές» κατηγορίες αστικού πρασίνου.

Όμως η συνεχής αλλαγή των πόλεων διαφοροποιεί ανάλογα και την αντίληψη των κατοίκων τους γι' αυτές και τα επιμέρους στοιχεία τους. Νέες θεωρήσεις του αστικού φαινομένου αναδύονται και αποδίδουν διαφορετική αξία σε αυτά τα στοιχεία. Έτσι, η περιβαλλοντική προσέγγιση του αστικού φαινομένου δίνει όλο και μεγαλύτερη έμφαση στην οικοσυστηματική διάσταση του αστικού πρασίνου και στα δίκτυα των υπαίθριων χώρων που δημιουργούν δυνατότητες για τη διάχυση της λειτουργίας της φύσης στον ιστό της πόλης. Στόχοι είναι ο έλεγχος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, του θορύβου, της υπερθέρμανσης του αστικού ιστού, αλλά και η διασφάλιση της βιοποικιλότητας που γίνεται όλο και πιο αναγκαία καθώς οι αμιγείς φυσικές περιοχές εξωθούνται όλο και πιο μακριά από τις πυκνοδομημένες περιοχές των συνεχώς εξαπλωμένων πόλεων. Ταυτόχρονα ο αστικός σχεδιασμός εστιάζει το ενδιαφέρον του στις μικρές ενότητες και δίκτυα του αστικού πρασίνου ως μέσου για την ανάδειξη της έννοιας του τόπου και της ιδιαιτερότητας και της εικόνας επιμέρους περιοχών. Η δυνατότητα για συμμετοχή των πολιτών, επίσης, γίνεται όλο και πιο σαφής όταν ο σχεδιασμός αφορά το άμεσο περιβάλλον διαβίωσής τους.

Μέσα σε αυτό το θεωρητικό πλαίσιο τα, μικρά κυρίως, αστικά κενά που είναι διάσπαρτα στον ιστό της πόλης μπορεί να δώσουν την πρακτική δυνατότητα για ανάπτυξη δικτύων κοινόχρηστων χώρων πρασίνου που θα ικανοποιούν συνολικά ή έστω και μερικώς τις απαιτήσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Τα μικρά πάρκα (Pocket Parks) που αποτελούν τη βάση ενός δικτύου πρασίνου είναι μια νέα κατηγορία χώρων αστικού πρασίνου, ανάμεσα στο πάρκο γειτονιάς και τον ιδιωτικό κήπο. Μπορούν να λειτουργούν ως βιοκλιματικοί θύλακες στον ιστό μιας περιοχής και ταυτόχρονα ως ενδιάμεσοι κοινωνικοί χώροι. Διαμορφώνονται, συνήθως, σε κενά οικόπεδα, σε επαφή με το δρόμο ή και το εσωτερικό των οικοδομικών τετραγώνων και πιθανόν να χρησιμοποιούνται ήδη, άτυπα, από τους κατοίκους. Στη φύτευση ή τη συντήρηση της διαμόρφωσης συμμετέχουν πολλές φορές και ομάδες κατοίκων της περιοχής.

Από τα παλαιότερα και πιο γνωστά παραδείγματα του είδους είναι το πάρκο Paley στο Μανχάταν (Εικ. 7), που διαμορφώθηκε το 1967 στο πλαίσιο προγράμματος για τους δημόσιους χώρους της πόλης. Βρίσκεται σε έναν από τους κεντρικούς δρόμους, σε στενό-μικρό οικόπεδο διαστάσεων 10x30μ. και περιβάλλεται από ψηλά κτίρια. Η διαμόρφωσή του χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, απλότητα και γνώση των στοιχείων της φύσης. Στην είσοδό του έχουν φυτευτεί μια σειρά από αειθαλή δέντρα, που προστατεύουν το χώρο από το θόρυβο του δρόμου, ενώ η υπόλοιπη επιφάνεια

καταλαμβάνεται από φυλλοβόλα που ρίχνουν ελαφρές σκιές στο χώρο κατά τους θερινούς μήνες. Οι κάθετοι στο δρόμο τοίχοι καλύπτονται με κισσό, που εμποδίζει την αντανάκλαση της ακτινοβολίας και την έκλυση θερμότητας προς το άμεσο περιβάλλον, ενώ στο βάθος του οικοπέδου έχει διαμορφωθεί τεχνητός καταρράκτης που συμβάλλει στο δρόσιμα και στη δημιουργία ευχάριστης κατάστασης. Το δάπεδο διαμορφώνεται με πορώδεις κυβόλιθους, με κενά μεταξύ τους, που επιτρέπουν την ανάπτυξη ποώδους βλάστησης. Στο χώρο υπάρχουν κινητά τραπέζια και καθίσματα που ο καθένας μπορεί να μετακινήσει στη θέση που επιθυμεί. Το πάρκο χρησιμοποιείται συνεχώς κατά τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, όταν η θερμοκρασία φτάνει στους 40°C.

Εικόνα 7 : Paley Park (Μανχάταν)

Όταν οι διατιθέμενες επιφάνειες είναι λίγο μεγαλύτερες υπάρχει η δυνατότητα για ανάπτυξη μεγαλύτερων ενοτήτων πρασίνου που λειτουργούν πιο αποτελεσματικά ως στοιχεία ηλιοπροστασίας, σταθεροποίησης της θερμοκρασίας και δροσίσιμου. Αυτή τη δυνατότητα προσπαθεί να αξιοποιήσει ο κήπος της Λυών (έκταση: 2.000 τ.μ., κατασκευή 1999) στις παρυφές του κέντρου του Μόντρεαλ, όπου η έμφαση δίνεται στις ακάλυπτες επιφάνειες με υψηλή βλάστηση που δημιουργούν τον περίγυρο για μικρές επιφάνειες καθιστικών. Αντίθετα στο σχολικό κήπο του Neukölln στο Βερολίνο (έκταση 2.500 τ.μ., κατασκευή 2003), η έμφαση δίνεται στις δενδρώδεις και μονοετείς καλλιέργειες τις οποίες φροντίζουν οι ίδιοι οι μαθητές. Τα παιδιά, που δουλεύουν τα θέματά τους με πρακτικούς τρόπους και φυσικά υλικά, εξοικειώνονται με το φυσικό περιβάλλον και αισθάνονται υπεύθυνα γι' αυτό ενώ ταυτόχρονα συμβάλλουν στη διατήρηση μιας όασης πρασίνου, από την οποία επωφελείται όλη η γειτονιά.

Με βάση αυτές τις απλές αρχές οι Βοτανικοί Κήποι της Νέας Υόρκης και του Brooklyn, εκτόνησαν ένα πολύ μεγαλύτερης εμβέλειας πρόγραμμα για την καλύτερη χρήση και τη βελτίωση της εγκαταλειμμένης ή απαξιωμένης γης στο εσωτερικό των αστικών κέντρων. Με τα προγράμματα Green up (Ν. Υόρκη) και Green Bridge (Brooklyn), που ξεκίνησαν το 1977, πραγματοποιούν, σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες, ενώσεις κατοίκων και άλλες κοινωνικές ομάδες, τη μετατροπή 10.000

περίπου κενών οικοπέδων σε κοινοτικούς κήπους όπου οι κάτοικοι μπορούν να καλλιεργήσουν φρούτα και λαχανικά και τα παιδιά να παίξουν με ασφάλεια.

Με μια ανάλογη προσέγγιση 100 περίπου υπαίθριοι χώροι διαφόρων κατηγοριών χαρακτηρίστηκαν, το 1977, ως μικρά πάρκα (rocket parks) στο προάστιο του Λονδίνου Brent, και ήδη 17 από αυτούς έχουν διαμορφωθεί. Παρόμοιο είναι και το πρόγραμμα δημιουργίας μικρών πάρκων στον Northampton της Αγγλίας, όπου τα τελευταία 18 χρόνια έχουν ήδη δημιουργηθεί περισσότερα από 80 μικρά πάρκα, κυρίως με τη συμμετοχή των κατοίκων, ενώ οι τοπικές αρχές αναλαμβάνουν ένα περισσότερο βοηθητικό και υποστηρικτικό ρόλο στην οργάνωσή τους. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η συνοχή των τοπικών κοινοτήτων και ταυτόχρονα αναδύεται ένας οικονομικά βιώσιμος τρόπος διαχείρισης των χώρων πρασίνου, κάτι που αποτελεί προφανή προϋπόθεση για την ανάπτυξη και κυρίως τη συντήρηση εκτεταμένων δικτύων πρασίνου μέσα στον οικιστικό ιστό.

Η ανάπτυξη όμως των δικτύων πρασίνου προϋποθέτει και τη δημιουργία συνδέσεων ανάμεσα στους κόμβους, που είναι τα μικρά πάρκα. Αυτές συνήθως αναζητούνται μέσα από την επαναξιολόγηση του τρόπου χρήσης των δρόμων του οδικού δικτύου και ευρίσκονται με διευρύνσεις πεζοδρομίων και πεζοδρομήσεις που με κατάλληλες δενδροστοιχίες και φυτεύσεις συμβάλλουν στην ολοκλήρωση του πράσινου δικτύου. Η επαναξιολόγηση όμως του οδικού δικτύου μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να οδηγήσει σε πολύ πιο καινοτόμες προσεγγίσεις. Όπως στην περίπτωση του ιστορικού βουλεβάρτου Lebas στη Lille της Γαλλίας που μεταμορφώθηκε σε πάρκο Lebas (κατασκευή 2005) με την κατάργηση των παλαιών δρόμων και επιφανειών στάθμευσης και τη διευθέτηση της κυκλοφορίας στην περίμετρο του πάρκου. Στο ίδιο πνεύμα, αν και με πολύ πιο μοντέρνα σχεδιαστική αντίληψη, το πάρκο Tilla Durieux (κατασκευή 2003) δημιουργήθηκε στη θέση ενός μνημειακού άξονα που συγκλίνει στην πλατεία Πότσδαμ του Βερολίνου. Αν και λίγο διαφορετικά σε χαρακτήρα και έκταση, από όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως, τα δύο αυτά παραδείγματα εικονογραφούν πολύ καλά τις δυνατότητες ανάπτυξης αστικού πρασίνου μέσα από την αξιολόγηση του δυναμικού των αστικών κέντρων. Βέβαια τόσο το είδος των υπό αξιολόγηση κενών όσο και ο χαρακτήρας των αναπτύξεων που θα υλοποιηθούν στη θέση τους επηρεάζονται πολύ από το χαρακτήρα της πόλης που αφορούν.

Μία συστηματική καταγραφή των υπαίθριων χώρων και του πρασίνου στις πυκνοδομημένες περιοχές των ελληνικών πόλεων που έχουν ήδη ολοκληρώσει τον κύκλο της ανοικοδόμησης των δεκαετιών 1960 και 1970 μπορεί να αποκαλύψει κρυμμένες εκπλήξεις, όπως στην περίπτωση πολλών μεγάλων οικοδομικών τετραγώνων της κεντρικής περιοχής της πόλης του Αγρινίου. Κήποι και εγκαταλειμμένα κτίρια άλλων εποχών, οικόπεδα στο εσωτερικό των οικοδομικών τετραγώνων που παραμένουν κενά (συνήθως επειδή δεν μπορούν να οικοδομηθούν σύμφωνα με τους τρέχοντες όρους) και έχουν καταληφθεί από άγρια βλάστηση, υπολείμματα ενός παλιότερου δικτύου μονοπατιών που υπερκεράστηκε από το ορθογωνικό πλέγμα των δρόμων και τετραγώνων της πόλης, όλα μαζί συνθέτουν ένα δυναμικό σε λανθάνουσα κατάσταση που μπορεί να αναδειχτεί.

Τις περισσότερες φορές στη χώρα μας τα ζητήματα του αστικού πρασίνου ταυτοποιούνται με την υλοποίηση μεγάλων πάρκων. Τα μεγάλα πάρκα, βέβαια, είναι αναγκαία για τα αστικά κέντρα. Όμως οι διαδικασίες για την απόκτηση της γης, για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και τέλος, αλλά ίσως και το σημαντικότερο, τη διαχείρισή τους, είναι εξαιρετικά μακρόχρονες, όταν δεν καθίστανται ατελέσφορες. Επιπλέον όταν η συζήτηση επικεντρώνεται μόνο σε αυτά επισκιάζονται τα εξίσου

σημαντικά προβλήματα της έλλειψης ή του κατακερματισμού του αστικού πρασίνου στο καθημερινό περιβάλλον όπου, εν πολλοίς, κρίνεται η ποιότητα ζωής των κατοίκων.

Με τα προβλήματα αυτά ασχολούνται τα προγράμματα διαμόρφωσης και διαχείρισης δικτύων πρασίνου, στις περιοχές κατοικίας και το περιβάλλον καθημερινής διαβίωσης γενικότερα. Τα προγράμματα αυτά βασίζονται στα μικρά πάρκα, τα οποία συχνά χωροθετούνται στα αστικά κενά που προκύπτουν από την αργή αλλά σταθερή ανακύκλωση της αστικής γης. Παράλληλα με τα περιβαλλοντικά οφέλη μπορούν να συμβάλλουν στη σταθεροποίηση της ταυτότητας περιοχών και στην κοινωνική συνοχή, χωρίς να απαιτούν υπέρογκες χρηματοδοτήσεις για τη δημιουργία και τη διαχείρισή τους. Ο σχεδιασμός των μικρών πάρκων αξιοποιεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του υποδοχέα και της άμεσης περιοχής του και, από πολλά υλοποιημένα παραδείγματα, αποδεικνύεται ιδιαίτερα επιτυχής όταν ανταποκρίνεται στις συγκεκριμένες και επομένως εύκολα προσδιορίσιμες ανάγκες, μικρών ομάδων πληθυσμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

2.1. Αρχάνες

Γενικά στοιχεία

Ο Δήμος Αρχανών είναι ένας ημιορεινός δήμος, ο οποίος βρίσκεται νότια του Δήμου Ηρακλείου, και έχει έκταση 31.855 στρ. και πληθυσμό 4.548 κατοίκους. Αποτελείται από δύο δημοτικά διαμερίσματα:

- Δημοτικό Διαμέρισμα Αρχανών, που περιλαμβάνει την κωμόπολη των Αρχανών, η οποία αποτελεί και την έδρα του Δήμου, καθώς και δύο μικρούς οικισμούς το Βαθύπετρο και το Καρνάρι.
- Τοπικό Διαμέρισμα Κάτω Αρχανών, που περιλαμβάνει τους οικισμούς Κάτω Αρχάνες, Πατσίδες καθώς και δύο μη οριοθετημένους οικισμούς, οι οποίοι εμφανίζονται μετά το 1981, τον Αμπελά και την Κερά Ελαιούσα

Η συνολική έκταση του Δήμου Αρχανών κατηγοριοποιείται ως εξής:

- τα 2.298 στρ. είναι δομημένος χώρος
- τα 21.533 στρ. αγροτικός χώρος
- τα 8.024 στρ. φυσικός - ημιφυσικός χώρος

Εικόνα 8 : Άνω Αρχάνες

Ο πληθυσμός του Δήμου Αρχανών, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. από τελευταία απογραφή του 2001, είναι 4548 και αναλύεται ανά τοπικό διαμέρισμα και οικισμό ως εξής:

ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΟΙΚΩΝ Δ. ΑΡΧΑΝΩΝ 4.548

Δ.Δ. Κάτω Αρχανών	638
Κάτω Αρχάνες	398
Αμπελάς	58
Ελαιούσα	22
Πατσίδες	160
Δ.Δ. Αρχανών	3910
Αρχάνες	3860
Βαθύπετρο	24
Καρνάρι	26

Πίνακας : Ανάλυση Πληθυσμού

Ονομασία

Το όνομα των Αρχανών απαντάται στην αρχαιότητα μόνο μία φορά σε επιγραφή του 5ου π.Χ. αιώνα που βρέθηκε στο πελοποννησιακό Άργος και αναφέρεται σε συνθήκη μεταξύ Κνωσίων και Τυλισσίων. Στην επιγραφή αναφέρεται λατρεία του Άρχου: «ΤΟΝ ΑΡΧΟΝ ΤΟ ΤΕΜΕΝΟΣ ΕΧΕΝ ΤΟΝ ΑΧΑΡΝΑ». Το όνομα δηλαδή εμφανίζεται στον ενικό αριθμό, η Αχάρνα. Η ρίζα αρχ-, αχ- του ονόματος, έχει σχέση με το νερό. Πολλά ονόματα ποταμών και λιμνών (Ίναχος, Αχελώος, Αχερουσία κλπ.) έχουν αυτή τη ρίζα. Πραγματικά οι Αρχάνες έχουν άφθονο νερό και αυτό βεβαιώνεται και για την αρχαιότητα.

Τον 14ο αιώνα οι περιηγητές αναφέρουν τις Αρχάνες σε σχέση με τον τάφο του Δία, που εντοπίζεται στο Monte Jove, δηλαδή τον Γιούχτα. Βέβαιο είναι ότι μεταξύ του 5ου π.Χ. και του 13ου μ.Χ. αιώνα το όνομα των Αρχανών αντικαταστάθηκε από αυτό της Κνωσού, της οποίας θα αποτελούσε κώμη, τόσο στα ελληνικά όσο και στα ρωμαϊκά χρόνια.

Το όνομα χάνεται μέχρι και το 1271 μ.Χ., οπότε ξαναπαρουσιάζεται σε συμβόλαιο στο Χάντακα, ως CATO ARCHANO. Σε άλλο συμβόλαιο του 1280 αναφέρεται μονολεκτικά APANO ARHANO. Το 1577 αναφέρεται ARCHANES PETREA με 151 κατοίκους και ARCHANES ABRAMOCORI με 361 κατοίκους. Άρα στην περίοδο της Ενετοκρατίας οι Αρχάνες ήταν δύο ξεχωριστοί οικισμοί. Στην Αιγυπτιακή απογραφή του 1834 αναφέρεται ARCHANES με 160 χριστιανικές, και 6 τούρκικες οικογένειες. Το 1881 οι Αρχάνες φέρονται ως ξεχωριστός Δήμος, με έδρα τις Αρχάνες.

Μυθολογία

Οι Αρχάνες κατέχουν σπουδαία θέση και στην Ελληνική Μυθολογία. Ο γίγαντας Σαραντάπηχος εκσφενδόνιζε τεράστιους βράχους από τη κορυφή του Γιούχτα και δημιουργούσε τους γύρω λόφους. Νεράιδες κατοίκησαν στις σπηλιές του χειμάρρου, πού περνά μέσα απ' αυτές. Σε σπηλιά της περιοχής τους έθαψαν τον Καϊάφα που δίκασε το Χριστό. Δια μιας στενωπού σπηλιάς στο μέσο ακριβώς του φαραγγιού της κωμοπόλεως, βρήκαν το δρόμο που οδηγεί στον παράδεισο. Αλλά για κείνο το οποίο έμειναν «αθάνατες», είναι ο θρύλος της ταφής, στο Γιούχτα, του πατέρα των Θεών και ανθρώπων, ΔΙΑ.

Βέβαια, το γεγονός ότι ο Γιούχτας ήταν το ιερό βουνό των Αρχαίων φαίνεται από τα ερείπια αρχαίου βωμού, που βρίσκονται στη «Ψηλή κορφή», εκεί πού είναι σήμερα ο σταθμός ασυρμάτου και τηλεοράσεως του Ο.Τ.Ε. Φαίνονται ακόμη, ξεθωριασμένα, τα χνάρια ενός παλαιού δρόμου πού οδηγούσε προς Βορρά. Ίσως κάποιο πανηγύρι να γινόταν εκείνα τα χρόνια και η θρησκευτική πομπή, ξεκινώντας από την Κνωσό να έφθανε στη κορυφή, όπου γίνονταν οι θυσίες στο Δία. Γι' αυτό πολλοί είπαν πώς ο τάφος υπήρχε εκεί πού σήμερα είναι τα ερείπια του παραπάνω αναφερόμενου βωμού. Αλλά ισχυρίζονταν πως δεν ανήκε στον Ολύμπιο Θεό, αλλά σε κάποιο Ζήνα (Δία), βασίλεα της Κρήτης, πριν να προεκταθεί ή κυριαρχία της επί της λοιπής Ελλάδας. Στο μέρος αυτό βρισκόταν και μια μεγάλη επιγραφή πού έλεγε: «Ενταύθα Ζάν κείται ον Δία κικλήσκουσιν» δηλαδή «Εδώ κείται ο Ζάν πού τον ονομάζουν Δία». Κανείς όμως έως τώρα δεν έχει ανακαλύψει κάποιο τάφο ούτε μπορεί να υποδείξει με βεβαιότητα τη θέση του.

Όταν κανείς στραφεί από το Ηράκλειο προς το Γιούχτα θα παρατηρήσει, πως το βουνό παίρνει τη μορφή ενός βιβλικού προσώπου, πού μισοκοιμάται. Ίσως αυτή η παράξενη μορφή του βουνού, να υπήρξε κι η πρώτη αιτία της δημιουργίας του μύθου ότι εδώ βρίσκεται ο τάφος του Δία.

Αξίζει, τέλος, να αναφερθεί πώς η ονομασία «Γιούχτας», κατά τους γλωσσολόγους, προέρχεται από το λατινικό «Jupiter», πού σημαίνει «ΔΙΑΣ» και πού με το καιρό παραφθάρηκε. Το όνομα αυτό δόθηκε στο βουνό την Ενετοκρατία (1211-1669 μ.Χ.). Στην Αρχαιότητα ονομαζόταν Ίυττός (Κνωσσία Δίκητη).

Εικόνα 9 : Όρος Γιούχτας

Φυσικό Περιβάλλον

Το ανάγλυφο της περιοχής του Δήμου Αρχανών είναι ποικίλο, έντονο και ευαίσθητο και χαρακτηρίζεται σ' όλη του την έκταση από βουνά και λοφώδεις εξάρσεις, χείμαρρους, φαράγγια και χαράδρες και εγκλιβωτισμένες μικρές ή μεγάλες πεδιάδες ή κοιλάδες.

Αυτά όμως που χαρακτηρίζουν την περιοχή των Αρχανών είναι το όρος Γιούχτα με το Κνωσανό φαράγγι τα οποία, εκτός από την ομορφιά του φυσικού τοπίου τους και την αρχαιολογική τους αξία, διαθέτουν σπάνια χλωρίδα, ενώ η οικολογική τους αξία σε ό,τι αφορά στην πανίδα, έγκειται στο γεγονός ότι αποτελούν το μοναδικό φυσικό οικοσύστημα στην ευρύτερη περιοχή.

Αντίστοιχα, στην ευρύτερη περιοχή των Κάτω Αρχανών δεσπόζει ο λόφος του «Τζε» και η «Κεφαλα» που αποτελεί αναδασωτέα έκταση και το μοναδικό δασικό πάρκο της περιοχής που γειτνιάζει με το αστικό κέντρο του Ηρακλείου.

Συνθέτοντας όλα τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι ο Δήμος Αρχανών διαθέτει ποικιλότητα τοπίου, με αρκετές εναλλαγές και πολλές θέσεις με πανοραμική θέα.

Εικόνα 10 : Φυσικό περιβάλλον

Χλωρίδα

Ο Γιούχτας εκτός από την ομορφιά του φυσικού τοπίου του και την αρχαιολογική του αξία είναι βουνό με σπουδαία χλωρίδα και πανίδα. Οι σπουδαιότερες έρευνες για τα φυτά του βουνού αρχίζουν από τον 16ο αιώνα. Ο Γιούχτας υπήρξε περιοχή «Locus classicus» δύο σπουδαίων χασμοφύτων, δηλαδή είναι ο τόπος που πρώτη φορά ανακαλύφθηκαν δύο νέα φυτά για την επιστήμη. Το πρώτο είναι το *Asperula tournefortii* που ανακάλυψε ο Αυστριακός γιατρός και βοτανολόγος Sieber που επισκέφθηκε το νησί το 1817. Το φυτό αυτό είναι ενδημικό

του Ν. Αιγαίου. Το δεύτερο είναι το *Hypericum jovis* που ανακαλύφθηκε από τον καθηγητή Greuter το 1975 και είναι ενδημικό των βουνών Γιούχτα - Κόφινα και Ψηλορείτη. Έδωσε το όνομα jovis (Λατινική ονομασία του Δία) αφιερώνοντάς το στο Δία.

Παρ' όλη τη μικρή έκταση που καταλαμβάνει το βουνό, μέχρι τώρα βρέθηκαν 400 είδη και υποείδη φυτών (Taxa). Κάνοντας σύγκριση της έκτασης του Γιούχτα με ολόκληρη την Κρήτη γίνεται φανερή η εξής διαφορά: σε όλη την Κρήτη σε έκταση 8.300 τετραγωνικά χιλιόμετρα υπάρχουν 1.624 (N. Turland et al 1993) αυτόχθονα αυτοφυή είδη και στο Γιούχτα με έκταση 4 τετραγωνικά χιλιόμετρα υπάρχουν 400 είδη φυτών. Ανάμεσα σ' αυτά, τα 21 είδη είναι ενδημικά φυτά της Κρήτης, ενώ σε ολόκληρο το νησί υπάρχουν 175 ενδημικά φυτά. Δηλαδή στο Γιούχτα εμφανίζεται το 1/4 της Κρητικής χλωρίδας και 1/8 των ενδημικών φυτών της Κρήτης.

Εκτός από την παραπάνω γενική ταξινόμηση της χλωρίδας θα πρέπει να αναφερθεί ότι ανάμεσα στα φυτά του βουνού υπάρχουν και μερικά σπάνια είδη που είναι κοινά ενδημικά των νησιών του Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης όπως: *Erysimum candicum*, *Asperula tournefortii* και *Lutzia cretica*. Επίσης υπάρχουν 7 είδη, κοινά ενδημικά Κρήτης και Καρπάθου. Συνολικά δηλαδή υπάρχουν 21 ενδημικά Κρήτης και 10 ενδημικά Κρήτης & Ν. Αιγαίου.

Πολλά από τα φυτά του Γιούχτα έχουν σπουδαίες φαρμακευτικές ιδιότητες, τέτοια φυτά είναι τα: *Origanum dictamnus*, *Origanum onites*, *Hypericum sp.*, *Salvia fruticosa*, *Corydanthus capitatus* κ.α. Επίσης εμφανίζονται αρκετά μελισσοτροφικά φυτά από τα οποία τα σπουδαιότερα είναι: οι Πούλιες ή Πλουμί (*Ebenus creticus*) και το θυμάρι (*Thymus capitatus*).

Πολλά φυτά του βουνού είναι εδώδιμα όπως το Πετρομάρουλο (*Petromarula pinnata*), τα Αλεβυζάκια ή Βυζορρόδικα (*Leontodon tuberosus*), οι Πικρόβρουβες (*Crepis frassii*, *C. comutata*), ο Ασκόλυμπος (*Scolymus hispanicus*), η Μαρουλίδα (*Steptorampus tuberosus*) και πολλά άλλα.

Ο πλούτος της χλωρίδας του Γιούχτα οφείλεται στην γεωγραφική θέση του καθώς βρίσκεται στο κέντρο της Κρήτης και λόγω του υψόμετρου του (400 - 810μ.) και έχει δεχθεί στοιχεία πεδινών και ορεινών τύπων οικοτόπων.

Αν θεωρηθεί σαν δείκτης τα ενδημικά φυτά του βουνού, τα 14 απ' αυτά βρίσκονται σε όλη την Κρήτη και σε χαμηλά υψόμετρα, ενώ δύο (2) εμφανίζονται και σε αλπικά υψόμετρα. Όσον αφορά την επίδραση από τα γειτονικά βουνά, ο Γιούχτας και η Δίκτη έχουν ένα κοινό ενδημικό, ενώ ο Γιούχτας με τον Ψηλορείτη έχουν 4 κοινά ενδημικά. Ίσως σε παλαιότερες γεωλογικές εποχές, ο Γιούχτας να ήταν τμήμα του συγκροτήματος του Ψηλορείτη με τον οποίο έχει την μεγαλύτερη χλωριδική συγγένεια.

Τα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση από το Γιούχτα είναι τα : *Origanum dictamnus* (V), όπου V=Vulnerable (Τρωτά), *Hypericum jovis* (V) καθώς και τα *Dianthus juniperinus spp.*(V). Το *Dianthus juniperinus "bauhinorum"* (R), όπου R=Rare (Σπάνιο), χαρακτηρίζεται ως σπάνιο, ενώ σύμφωνα με τη γνώμη ειδικών μελετητών, θα πρέπει να αναβαθμιστεί στην κατηγορία (V), διότι απαντάται σε ελάχιστες περιοχές του Γιούχτα και του Ψηλορείτη.

Ο βιότοπος των παραπάνω φυτικών ειδών είναι τα κάθετα βράχια (λόγω της βόσκησης) του Γιούχτα . Επίσης σε λίγα σημεία έχει επισημανθεί στους πετρώδεις λόφους το *Dianthus juniperinus*. Στα Κνωσανό φαράγγι είναι σημαντική η ανακάλυψη σημαντικού πληθυσμού ενός ψυχρόβιου δένδρου Φτελιάς (*Ulmus minor "canescens"*) το οποίο απαντάται με λίγα άτομα και στην περιοχή των Χανίων.

Βιότοποι

Οι σημαντικότεροι βιότοποι της περιοχής είναι:

- Τα κρεμνά του βουνού, που εκτός των αρπακτικών πτηνών φιλοξενούν και πλήθος χασμοφύτων στις ρωγμές των βράχων. Εδώ θα πρέπει να αναφέρουμε ένα πανέμορφο ενδημικό, άγριο γαρίφαλο, το *Dianthus juniperinus* “*bauhinorum*”, που φυτρώνει μόνο στο Γιούχτα και στην περιοχή του Πριλιά - Ασιτών Μαλεβιζίου. Επίσης φυτρώνει το σπάνιο είδος *Hypericum jovis* που απαντάται, εκτός του Γιούχτα, στον Κόφινα και στον Ψηλορείτη.
- Οι περιοχές της μακκίας βλάστησης με επικρατέστερο φυτικό είδος, το θαμνώδη πρίνο (*Quercus coccifera*).
- Οι πετρώδεις φρυγανότοποι με επικρατούντα είδη: αγκαραθιά (*Phlomis lanata*), λαδανιά (*Cistus creticus*), αστοιβίδα (*Sarcopoterium spinosum*) και τα φρυγανολίβαδα όπου επικρατούν θερόφυτα - φρύγανα όπως: αγκαραθιά, ασπάλαθο (*Calycotome villosa*), αχινοπόδι (*Genista acanthoclada*), αστοιβίδα κ.ά.

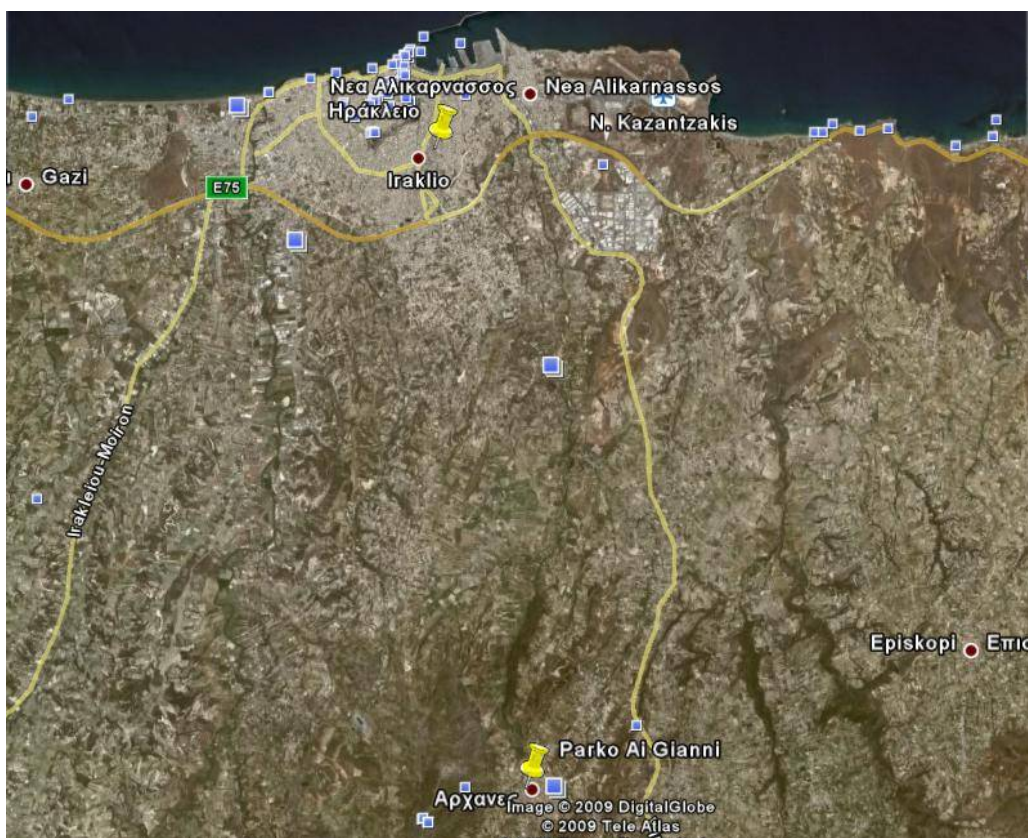

Εικόνα 11 : Βιότοποι Γιούχτα

2.2. Πάρκο Αϊ Γιάννη

Προσανατολισμός

Το πάρκο του Αϊ Γιάννη βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του νομού Ηρακλείου στα 300 μέτρα υψόμετρο και σε θέση νότια, ελαφρώς νοτιοδυτικά από τη πόλη του Ηρακλείου σε απόσταση 16 περίπου χιλιομέτρων. Τοποθετημένο κεντρικά προς τη δυτική πλευρά του διαμερίσματος Άνω Αρχανών, η δυτική του πλευρά βλέπει στους πρόποδες του όρους Γιούχτα. Θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε τη θέση του ελαφρώς προστατευμένη (μετεωρολογικά) λόγω των ορεινών όγκων οι οποίοι περιστοιχίζουν τη περιοχή.

Εικόνα 12 : Θέση πάρκου σε σχέση με τη πόλη του Ηρακλείου

Περιβάλλον χώρος

Το πάρκο βρίσκεται μεταξύ δύο δρόμων οι οποίοι ενώνονται στη νότια πλευρά του. Ο ένας από τους δύο, συγκεκριμένα ο ανατολικός είναι και ο κεντρικός δρόμος που οδηγεί στο κέντρο των Αρχανών (κεντρική πλατεία), χωρίς όμως να είναι ιδιαίτερα πολυσύχναστος. Το πάρκο γειτνιάζει άμεσα με ιδιωτικές κατοικίες και από τις δύο πλευρές του, ενώ από τη βόρεια πλευρά του οριοθετείται μέσω ενός χωματόδρομου ο οποίος έχει μια υψομετρική διαφορά από το πάρκο. Περιμετρικά η ύπαρξη πεζοδρομίου είναι υποτυπώδης, αφού μόνο κατά το ήμισυ του πάρκου υπάρχει και είναι ιδιαίτερα στενό.

Κλίμα

Το κλίμα στις Αρχάνες είναι τυπικό μεσογειακό εύκρατο με ήπιους χειμώνες και γλυκά καλοκαίρια. Κατά τις νυχτερινές ώρες της καλοκαιρινής περιόδου υπάρχει αυξημένη υγρασία λόγω της θέσης του οικισμού. Οι βροχοπτώσεις είναι μέτριες εκτός εξαιρέσεων και χρονικά εντοπισμένες μεταξύ Νοέμβρη και Μαρτίου. Η μέση ετήσια βροχόπτωση ανέρχεται σε 470 mm ενώ οι χιονοπτώσεις είναι σχετικά περιορισμένες ακόμα και στο βουνό «Γιούχτας». Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται στους 18 βαθμούς Κελσίου, ενώ η ηλιοφάνεια στο πάρκο είναι ιδιαίτερα υψηλή με μέσο ετήσιο αριθμό 2707 ωρών. Δεν συναντώνται ακραίες τιμές όσον αφορά τη δραστηριότητα των ανέμων και η ομίχλη (όπως και η πάχνη) είναι εξαιρετικά σπάνια, αντίθετα συχνότερη είναι η εμφάνιση υδροσταγόνων πάνω στις επιφάνειες του εδάφους, δηλαδή η δρόσος (dew). Ο μέσος συνολικός αριθμός ημερών δρόσου ανέρχεται σε 45,2 ημέρες ετησίως.

Κατασκευές

Όσον αφορά τις κατασκευές που υπάρχουν, το πάρκο οριοθετείται από ένα χαμηλό, πετρόχτιστο τοίχιο, πλάτους 50 εκατοστών, το οποίο διαθέτει 5 εισόδους, από τις οποίες η νότια και η βορειοδυτική έχει κολώνες με ξύλινη πέργκολα. Στην ανατολική του πλευρά είναι χτισμένο το εκκλησάκι του Αϊ Γιάννη και έχει περιμετρικά του, σε απόσταση 7 μέτρων, πλακόστρωτο (πλάκες Καρύστου) και ογκώδη, πετρόχιστα καθιστικά (Εικ. 13). Πλησίον του ναού υπάρχει παρτέρι με πολύ αυστηρές γωνίες (Εικ. 14) και σκάλες που εξισώνουν την υψομετρική διαφορά καθώς και πετρόχιστες κρήνες (Εικ. 15).

Εικόνα 13 : Ογκώδη πετρόχιστα καθιστικά

Εικόνες 14 & 15 : Παρτέρι & πετρόχτιστες κρήνες

Εικόνες 16 & 17 : Πλακόστρωτοι διάδρομοι & τσιμεντένια παγκάκια

Όλος ο χώρος καλύπτεται από πλακόστρωτους διαδρόμους ελαχιστοποιώντας το πράσινο (**Εικ. 16**) και διαθέτει παγκάκια κατασκευασμένα από τσιμέντο (**Εικ. 17**), τα οποία είναι σε κακή κατάσταση. Φωτιστικά σώματα υπάρχουν μόνο περιμετρικά, ενώ μέσα στο πάρκο έχουν καταστραφεί ή ακόμα και εξαφανιστεί (**Εικ. 18 & 19**). Κεντρικά υπάρχει τεχνητή λίμνη (**Εικ. 20**), η οποία πλέον δεν έχει νερό και το γεφυράκι που υπάρχει καθώς και τα βράχια περιμετρικά της είναι πολύ επικίνδυνα. Στην απέναντι πλευρά του ναού είναι τοποθετημένο κiosk (**Εικ. 21**), το οποίο είναι επίσης εγκαταλελειμμένο (χωρίς σκεπή, παγκάκια, φωτισμό). Τέλος στη βορειοδυτική πλευρά του πάρκου υπάρχει ένα μικρών διαστάσεων αμφιθέατρο (**Εικ. 22**), όπου δυστυχώς ούτε αυτό ξεφεύγει από τη τάση εγκατάλειψης των υπολοίπων κατασκευών.

Εικόνες 18 & 19 : Φωτιστικά σώματα

Εικόνα 20 : Τεχνητή Λίμνη

Εικόνα 21 & 22 : Κιόσκι & Αμφιθέατρο

Φυτικοί όγκοι

Καταγράφοντας τους κύριους φυτικούς όγκους και ξεκινώντας από βόρεια υπάρχει ένας πλάτανος (*Platanus orientalis*) στην αριστερή γωνία του αμφιθεάτρου (Εικ. 23), ενώ μεταξύ του τελευταίου και της εισόδου πλησίον του, φύτεται ένας ευκάλυπτος (*Eucalyptus globulus*) (Εικ. 24) καθώς και ένα πεύκο (*Pinus sp.*) εξωτερικά στο πεζοδρόμιο (Εικ. 25). Συνεχίζοντας προς το κίосκι συναντώνται τρεις μεγάλοι ευκάλυπτοι (*Eucalyptus globulus*) αριστερά και δεξιά. Απέναντι ακριβώς υπάρχει μια σειρά από κυπαρίσσια (*Cupressus arizonica*) και κατεβαίνοντας προς το ναό έχουμε μια μεγάλη λεύκη (*Populus alba*), πικροδάφνες (*Nerium Oleander*), ένα μικρό φοίνικα (*Phoenix canariensis*) και μερικές τριανταφυλλιές (*Rosa Sp.*). Πλησιάζοντας την είσοδο στη νότια πλευρά, υπάρχουν ανατολικά μια μεγάλη λεύκη, ένα πεύκο και μια σειρά από κυδωνίαστρα (*Cotoneaster lacteus*) (Εικ. 26), ενώ λίγο πριν την είσοδο συναντώνται και μερικά φυτά καλλωπιστικής ψευδοπιπεριάς (*Schinus molle*). Από την απέναντι πλευρά συναντώνται με τη σειρά ένας ευκάλυπτος, ένα πεύκο, δύο λεύκες, μια δάφνη (*Laurus nobilis*) και μια λεύκη ακόμη πλησιάζοντας την είσοδο στα νότια. Στα φυτά του βραχόκηπου μπορεί να ξεχωρίσει ένα κύκας (*Cycas revoluta*) καθώς και 3 Φόρμια (*Phormium tenax*) και μια τούγια (*Thuja orientalis*).

Εικόνες 23 & 24 : Πλάτανος στο αμφιθέατρο & Ευκάλυπτος

Εικόνες 25 & 26 : Πεύκο εξωτερικά της εισόδου & μπορντούρα κυδωνιάστρου

Σημεία ενδιαφέροντος

Με τη σημερινή διαρρύθμιση του χώρου κατά την είσοδο στο πάρκο τα κύρια σημεία ενδιαφέροντος είναι ο ναός και η τεχνητή λίμνη. Ο ναός περιβάλλεται από φυτά σε κακή κατάσταση και φυτά χωρίς ιδιαίτερη καλλωπιστική αξία (**Εικ. 27**). Όσο για τη λίμνη είναι και αυτή εγκαταλελειμμένη και επικίνδυνη. Ο βραχόκηπος έχει καταντήσει αντί για σημείο ενδιαφέροντος να είναι σημείο αποστροφής, αφού είναι σε κακή κατάσταση και η άγρια βλάστηση έχει υπερκαλύψει και καλλωπιστικά φυτά αλλά και τους βράχους που έχουν χρησιμοποιηθεί (**Εικ. 28**). Το αμφιθέατρο υπάρχει, αλλά δεν χρησιμοποιείται και δείχνει αφιλόξενο. Το κίосκι είναι κατεστραμμένο, καθώς επίσης και τα περισσότερα σημεία προσωρινής ξεκούρασης (παγκάκια) είναι επίσης σε πολύ κακή κατάσταση.

Εικόνα 27 : Φυτά πικροδάφνης και τριανταφυλλιάς

Εικόνα 28 : Βραχόκηπος

Υπό τη παρούσα κατάσταση ουσιαστικά οι χρήστες του πάρκου κατά κάποιο τρόπο συμβιβάζονται. Το χρησιμοποιούν βέβαια, αλλά το κάνουν απλά και μόνο επειδή δεν υπάρχει κάποια εναλλακτική λύση. Τα σημεία ενδιαφέροντος είναι εγκαταλελειμμένα και δεν υπάρχουν ασφαλείς συνθήκες για να παίζουν τα παιδιά. Επιπλέον, η φυτική κάλυψη δεν προσελκύει τον κόσμο, ώστε να βρεθεί σε ένα όμορφο περιβάλλον χαλάρωσης (με το χρώμα, το άρωμα και την καλλωπιστική αξία των φυτών) όπως είναι αναμενόμενο σε ένα πάρκο.

Το πάρκο θα μπορούσε να προσελκύσει περισσότερο κόσμο αν πληρούσε κάποιες στοιχειώδεις παραμέτρους όπως ασφάλεια, άνεση και χώρο για παιχνίδι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

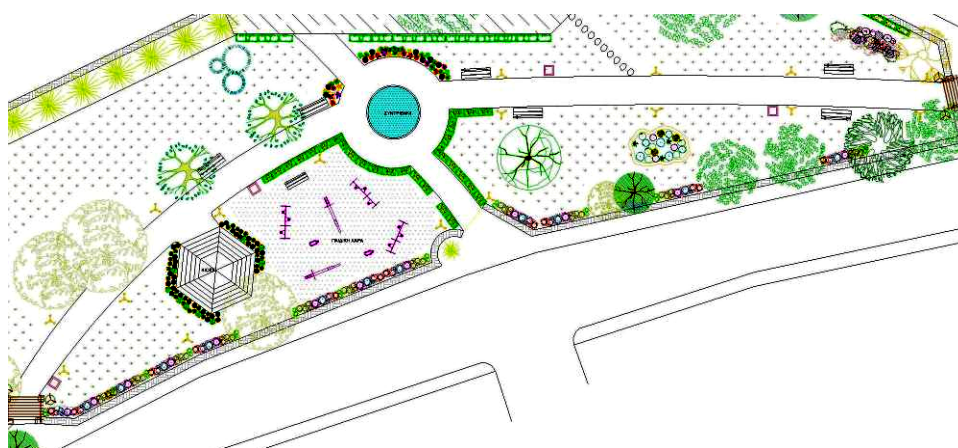
ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ

Ο προσδιορισμός των ηλικιών που θα χρησιμοποιούν το πάρκο (target group), η ανάγκη για περισσότερο πράσινο καθώς και οι προδιαγραφές για άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑΜΕΑ), ήταν οι βασικοί άξονες που καθόρισαν την πρόταση ανάπλασης.

Συγκεκριμένα η νέα διαμόρφωση του πάρκου απευθύνεται κυρίως σε άτομα σχολικής και προσχολικής ηλικίας καθώς και σε άτομα της τρίτης ηλικίας. Οι παραπάνω χρήστες είναι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, αφού και στη σημερινή κατάσταση του πάρκου είναι οι κύριοι χρήστες του.

Η ανάγκη για πράσινο είναι αδιαμφισβητούμενη στις μέρες μας, λόγω της σύγχρονης νοοτροπίας για άναρχη εκμετάλλευση κάθε τετραγωνικού εκατοστού ελεύθερου χώρου. Οι Αρχάνες μπορεί να μην έχουν άμεσο πρόβλημα πρασίνου βέβαια, αλλά σίγουρα ένα πάρκο με λιγότερες κατασκευές και πλακοστρώσεις δίνει μια ευχάριστη νότα.

Επίσης δημιουργώντας ένα χώρο φιλικό προς τα ΑΜΕΑ με ράμπες και διαδρόμους με ζώνη όδευσης τυφλών, βοηθάει στην κοινωνική συναναστροφή τους με άλλα άτομα, κάτι το οποίο είναι πολύ σημαντικό για τη ψυχική υγεία τους.

Εικόνα 29 : Κάτοψη προτεινόμενων βασικών διαδρόμων

Ξεκινώντας λοιπόν από τη σχεδίαση των διαδρόμων βάση προδιαγραφών του ΥΠΕΧΩΔΕ, απαραίτητο **ελάχιστο πλάτος της ελεύθερης ζώνης όδευσης πεζών ορίζεται το 1.50μ**, διάσταση που απαιτείται κατ' ελάχιστον για την άνετη διασταύρωση πεζού με χρήστη ή οδηγό αμαξιδίου οποιασδήποτε μορφής (αναπηρικό, παιδικό, αγοράς κλπ) ή με μεταφορέα πακέτων. Ως **οδηγός όδευσης τυφλών** ορίζεται λωρίδα της ελεύθερης ζώνης όδευσης πεζών, διαφορετικής υφής και χρώματος από το δάπεδό της, με πλάτος 0,30 μέχρι 0.40μ., που αποβλέπει στην καθοδήγηση και ασφαλή διακίνηση των ατόμων με προβλήματα στην όραση. Η πρόταση προβλέπει διάδρομο πλάτους 2 μέτρων με ζώνη όδευσης 40 εκατοστών. Βασική αρχή στη κατασκευή του είναι η όσο το δυνατόν λιγότερη χρησιμοποίηση πλακόστρωτου στο χώρο, γι' αυτό το λόγο προτείνεται η κατασκευή δύο βασικών αξόνων (**Εικ.29**). Ενός

διαμήκη ώστε να μπορεί κάποιος να διασχίσει το πάρκο γρήγορα από άκρη σε άκρη και ενός εγκάρσιου για άμεση πρόσβαση από τη μια πλευρά του πάρκου στην άλλη, οι οποίοι συναντώνται στο κέντρο σε ένα κυκλικό συντριβάνι (Εικ. 30 & 31).

Εικόνα 30 & 31 : Κάτοψη & ενδεχόμενη πρόταση συντριβανιού

Οι εισοδοί παραμένουν με τη διάταξη που έχουν αφού είναι αρκετά λειτουργικές, καλύπτοντας τις ανάγκες πρόσβασης από κάθε κατεύθυνση. Οι πέργκολες στη νότια και στην βορειοδυτική είσοδο (Εικ. 32 & 33) επισκευάζονται και καλύπτονται από φυτά αναρριχώμενης τριανταφυλλιάς που θα δώσουν χρώμα και ευχάριστη μυρωδιά, ενώ η κεντρική είσοδος στη δυτική πλευρά καλλωπίζεται από ένα ψαλιδιζόμενο φυτό κυπαρισσιού σε σχήμα μπάλας. Προτείνεται επίσης εκτός από τα σκαλοπάτια που υπάρχουν, ράμπα η οποία δεν υπερβαίνει κλίση 12% (βάση της οδηγίας του ΥΠΕΧΩΔΕ) για την εξίσωση της υψομετρικής διαφοράς στην είσοδο πλησίον του ναού.

Εικόνες 32 & 33 : Νότια & Βορειοδυτική είσοδος

Κατασκευαστικά στοιχεία από την υφιστάμενη κατάσταση όπως το θέατρο, το κiosk, οι κρήνες του ναού και φυσικά ο ίδιος ο ναός διατηρούνται με τη προοπτική της επισκευής τους, ώστε να γίνουν κατάλληλα προς χρήση. Επιπλέον οριοθετείται

χώρος παιδικής χαράς με τις ανάλογες προδιαγραφές ασφαλείας δίπλα στο κίосκι για την άμεση επίβλεψη των παιδιών, ενώ το συντριβάνι στο κέντρο προσδίδει το στοιχείο του νερού στο σύνολο αντικαθιστώντας την τεχνητή λίμνη, η οποία έχει γίνει πολύ επικίνδυνη, εξοικονομώντας παράλληλα και χώρο. Προβλέπεται νέα σχεδίαση του πλακόστρωτου περιμετρικά του ναού (Εικ. 34), με στόχο τη διεύρυνση του χώρου ο οποίος θα εξυπηρετεί περισσότερα άτομα σε θρησκευτικές εορτές καθώς και ανασχεδίαση του παρτεριού ώστε να εξαλειφθούν οι πολύ αυστηρές γωνίες που το χαρακτηρίζουν. Επίσης προβλέπονται ανά τακτά διαστήματα νέα παγκάκια για την ανάπαυση των περπατητών, καλαθάκια απορριμμάτων και φωτιστικά σώματα για την ασφαλή διακίνηση των χρηστών και την ανάδειξη των σημείων ενδιαφέροντος.

Εικόνα 34 : Χώρος του ιερού ναού Αϊ Γιάννη

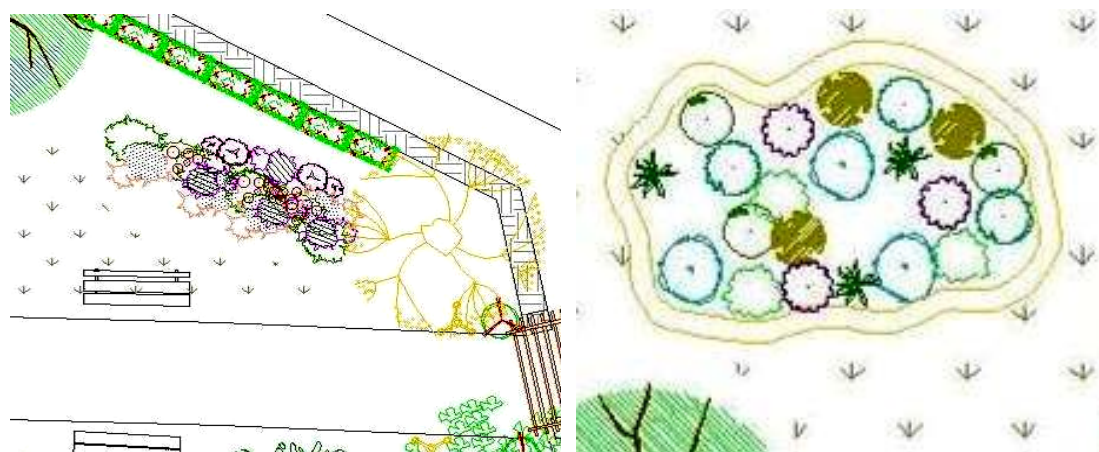
Οι κύριοι φυτικοί όγκοι του πάρκου διατηρούνται και προτείνεται η πλαισίωσή τους με επιμέρους δέντρα, θάμνους και ποώδη φυτά για την ενίσχυση του φυτικού υλικού.

Στο πλακόστρωτο του ναού υπάρχει ήδη ένα πολύ μεγάλο δέντρο λεύκης (*Populus alba*) και προτείνεται η φύτευση δύο δέντρων μουριάς (*Morus alba*) για περισσότερη σκιά. Στο παρτέρι η χρησιμοποίηση στις άκρες του δύο δέντρων νεραντζιάς (*Citrus aurantium*), και ενδιάμεσά τους μιας λεμονιάς (*Citrus limon*) και μιας καλλωπιστικής δαμασκηλιάς (*Prunus cerasifera*), η οποία λόγω του κόκκινου φυλλώματος θα κάνει μοναδική αντίθεση. Στους χώρους ανάμεσα στα δέντρα προτείνονται διάφορα είδη ετήσιων ανθόφυτων και βολβωδών χειμερινών και θερινών για την εναλλαγή χρώματος και μυρωδιάς. Περιμετρικά του πλακόστρωτου χρησιμοποίηση χαμηλής μπορντούρας κυδωνιάστρου (*Cotoneaster conspicuus*) για την οριοθέτηση του χώρου και επιπλέον για να έχει μια φυσική συνέχεια με την υφιστάμενη μπορντούρα κυδωνιάστρου του γαλακτώδους (*Cotoneaster lacteus*)

πλησίον του ναού. Επίσης τα όρια του πλακόστρωτου του ναού επισημαίνονται από δύο συστάδες κυπαρισσιών (*Cupressus sempervirens* “*Stricta*”) (Εικ. 34).

Συνεχίζοντας από το χώρο του ναού προς τη νότια είσοδο του πάρκου διατηρείται η λεύκη, το πεύκο (*Pinus sp.*) και η μπορντούρα κυδωνιάστρου και στη γωνία προτείνεται η φύτευση μιμόζας (*Acacia dealbata*), η οποία με τη πλούσια άνθησή της προσθέτει επιπλέον χρώμα. Επίσης προβλέπεται κατασκευή βραχόκηπου με φυτά ποικίλων χρωμάτων αμέσως μετά την είσοδο (Εικ. 35).

Από την απέναντι πλευρά και μέχρι τη κεντρική είσοδο διατηρούνται με τη σειρά μια λεύκη, μια δάφνη (*Laurus nobilis*), δύο λεύκες, ένα πεύκο και ένας ευκάλυπτος (*Eucalyptus globulus*) και προτείνεται η φύτευση μιας ιτιάς κλαίουσας (*Salix x sepulcaris*) στο κενό χώρο πριν το διάδρομο. Προβλέπεται επίσης ψηλός φυτοφράχτης κατά μήκος του τοιχίου ώστε να οριοθετήσει λίγο το χώρο του πάρκου και να δώσει χρώμα και άρωμα βάση των θάμνων που προτείνονται. Κοντά στο διάδρομο προβλέπεται η κατασκευή ενός μίνι κήπου με αρωματικά φυτά που θα δώσει επιπλέον άρωμα (Εικ. 36).

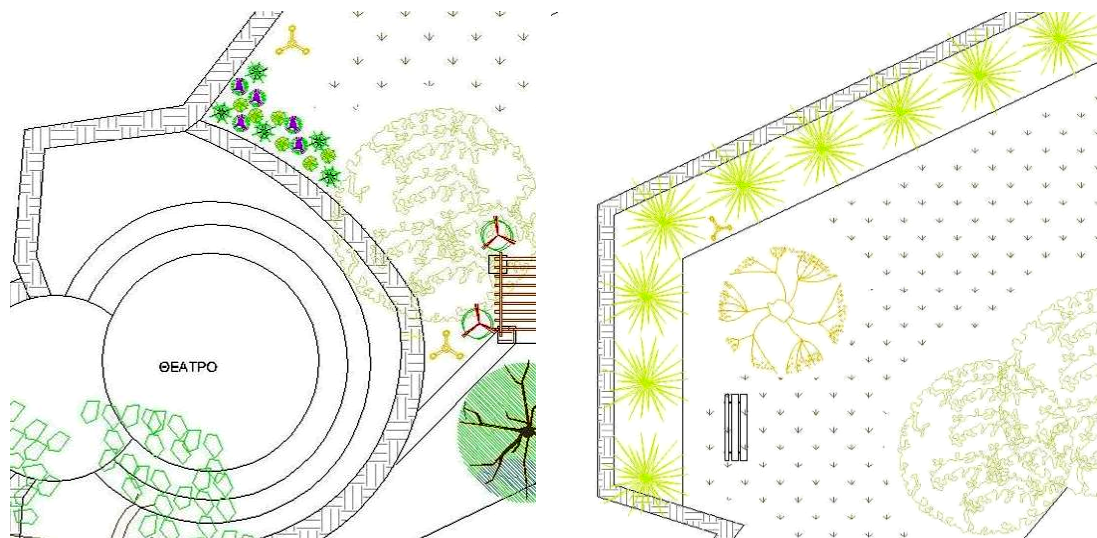

Εικόνες 35 & 36 : Προτεινόμενος βραχόκηπος & χώρος με αρωματικά

Κατά την είσοδο από τη δυτική πλευρά προτείνεται μια χαμηλή μπορντούρα με βατάκι (*Lantana camara*) η οποία οριοθετεί το χώρο της παιδικής χαράς από τη μια πλευρά και οδηγεί τον επισκέπτη στο κεντρικό συντριβάνι. Το τελευταίο διακοσμείται από δύο παρτέρια με ετήσια ανθόφυτα και βολβώδη

Συνεχίζοντας στο χώρο που υπάρχει το κιόσκι διατηρούνται τρεις πολύ μεγάλοι ευκάλυπτοι, αν και δεν είναι ενδεδειγμένο (λόγω του κινδύνου να σπάσουν με πολύ δυνατό άνεμο), ωστόσο το θρόισμα των φύλλων τους και η επιβλητική τους εμφάνιση σε συνάρτηση με την οικολογική διάσταση του θέματος καθιστούν απαγορευτική τη κοπή τους. Παρτέρια με ποώδη ανθόφυτα προσδίδουν χρώμα στο κιόσκι ενώ κατά μήκος του τοιχίου συνεχίζεται ο ψηλός φυτοφράχτης των θάμνων από προηγουμένως.

Φτάνοντας στο θέατρο διατηρείται ο πλάτανος (*Platanus orientalis*), ο ευκάλυπτος και το πεύκο, ενώ προστίθεται συστάδα θάμνων ελεύθερης ανάπτυξης για να κρύψει τη γωνία του θεάτρου και να τη διακοσμήσει με χρώμα το πετρόχτιστο τοίχιο (Εικ. 37).

Εικόνες 37 & 38 : Θάμνοι ελεύθερης ανάπτυξης & φυσικός ανεμοφράχτης

Τέλος στη βόρεια πλευρά του πάρκου προτείνεται ένας φυσικός ανεμοφράχτης από κυπαρίσσια (*Cupressus macrocarpa* “Goldcrest”) ο οποίος θα κόβει τους ανέμους και θα περιορίζει την οπτική επαφή με το περίγυρο του πάρκου που δεν είναι σε πολύ καλή κατάσταση (**Εικ. 38**). Προβλέπεται αρκετός ελεύθερος χώρος για παιχνίδι σε χλοοτάπητα (*Festuca arundinacea*) καθώς και η φύτευση δύο μουριών κατά μήκος του διαδρόμου για επιπλέον σκιά. Επίσης στη γωνία μπροστά από το φυτοφράχτη με τα κυπαρίσσια προτείνεται μια μιμόζα της οποίας η άνθηση θα κάνει αντίθεση με το φύλλωμα των κυπαρισσιών.

Όλοι οι υπόλοιποι ελεύθεροι χώροι του πάρκου θα καλυφθούν με χλοοτάπητα ο οποίος προσδίδει την εικόνα ενός πιο φυσικού περιβάλλοντος και δροσιά το καλοκαίρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΦΥΤΩΝ

ΔΕΝΤΡΑ

Populus alba Οικ. Salicaceae

Μεγάλο, σφαιρικό δένδρο, με αργυρόλευκα φύλλα. Οι λεύκες γενικά είναι ένα γένος που περιλαμβάνει 30-35 είδη, ταχυαυξών, φυλλοβόλων δένδρων που καλλιεργούνται για την κόμη τους. Τα θηλυκά φυτά παράγουν λευκά άνθη, που μοιάζουν με βαμβάκι και διασπείρονται σε μεγάλη απόσταση δημιουργώντας μεγάλα προβλήματα, γι' αυτό επιβάλλεται να φυτεύουμε μόνο αρσενικά φυτά. Αναπτύσσουν επιφανειακές ρίζες που δημιουργούν προβλήματα σε παρακείμενες κατασκευές. Φυτεύονται σε υγρά, γόνιμα εδάφη και ηλιόλουστες θέσεις,

μεμονωμένα, σε δενδροστοιχίες καθώς και για τη παραγωγή ξύλου. Πολλαπλασιάζονται εύκολα με μοσχεύματα.

Laurus nobilis Οικ. Lauraceae

Αειθαλές δένδρο με πράσινα, αρωματικά φύλλα και κίτρινα άνθη την άνοιξη. Το γένος περιλαμβάνει τρία είδη αειθαλών θάμνων ή μικρών δένδρων. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες και ελαφρά σκιασμένες, προστατευόμενες θέσεις και στραγγιζόμενα εδάφη. Φυτεύονται μεμονωμένα και σε φυτοφράχτες. Πολλαπλασιάζονται με σπόρους και μοσχεύματα.

Pinus sp. Οικ. Pinaceae

Γένος κωνοφόρων φυτών που περιλαμβάνει πάνω από 110 είδη, ενώ έχουν αναπτυχθεί και πολυάριθμες ποικιλίες. Από τη χώρα μας κατάγονται τα είδη *P. halepensis*, *P. pinea*, *P. brutia*, *P. nigra*, *P. sylvestris*, *P. peuce*, *P. leukodermis* που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των δασών της. Είναι αειθαλή φυτά με ελαφρά αρωματικό βελονοειδές φύλλωμα. Οι βελόνες τους αναπτύσσονται σπειροειδώς ανά 1,2,3,5 σε δέσμες των οποίων η βάση καλύπτεται από μεμβρανώδη κολεό. Είναι ημικυκλικές ή τριγωνικές και οι καρποί κώνοι. Αναπτύσσονται ακόμη και σε φτωχά εδάφη, σε ηλιόλουστες θέσεις. Τα τυπικά είδη πολλαπλασιάζονται με σπόρους που φυτρώνουν εύκολα την άνοιξη στους 20 βαθμούς Κελσίου, ενώ οι

ποικιλίες με εμβόλια ή με ημιξυλώδη μοσχεύματα με νύχι το καλοκαίρι και το φθινόπωρο.

Eucalyptus globulus Οικ. Myrtaceae

Δένδρο με κυλινδρική κόμη και γκριζωπά, επιμήκη, λογχοειδή φύλλα. Το όνομα του γένους προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις «ευ» και «καλύπτω». Είναι πάνω από 500 είδη αειθαλών δένδρων και θάμνων που προέρχονται από την Αυστραλία και συχνά έχουν αρωματικά φύλλα. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες θέσεις σε γόνιμα, ουδέτερα ή ελαφρά όξινα, μέτρια υγρά εδάφη. Είναι δυνατό να αναπτυχθούν ακόμα και σε άγονα ή βαλτώδη. Απαιτούν προστασία από τους δυνατούς παγετούς. Φυτεύονται μεμονωμένα και σε δεικνοστοιχίες και είναι κατάλληλα για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Πολλαπλασιάζονται με σπόρους.

Platanus orientalis Οικ. Platanaceae

Μεγάλο δένδρο με πράσινα βαθιά λοβωτά φύλλα, επιόλαιο ριζικό σύστημα και κορμό με μικρό βαθμό απολέπισης. Τα πλατάνια είναι ένα γένος αποτελούμενο από έξι είδη ταχουξών, φυλλοβόλων δένδρων. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες θέσεις, σε υγρά, στραγγιζόμενα εδάφη. Φυτεύονται μεμονωμένα και σε δενδροστοιχίες. Πολλαπλασιάζονται με σπόρους και ξυλώδη μοσχεύματα το χειμώνα.

**Cupressus macrocarpa
“Goldcrest” Οικ.**

Cupressaceae

Φυτό με κωνική κόμη και έντονο κίτρινο φύλλωμα που αναδύει άρωμα λεμονιού, όταν το τρίψουμε στα χέρια μας. Είναι ένα από τα πλέον χρησιμοποιούμενα κωνοφόρα φυτά στη χώρα μας. Το ριζικό του σύστημα είναι ευπαθές και σχεδόν πάντοτε θα το συναντήσουμε στρεβλό από τους ανέμους, οι οποίοι πολλές φορές το ανατρέπουν. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να επιλέγονται εμβολιασμένα φυτά και όχι μοσχεύματα. Απαιτεί προστασία από τους πολύ δυνατούς παγετούς. Αναπτύσσεται ακόμη και σε ξηρά και άγονα, όξινα ή αλκαλικά εδάφη σε

ηλιόλουστες θέσεις. Πολλαπλασιάζεται κυρίως με εμβόλια ή με ημιξυλώδη μοσχεύματα το καλοκαίρι.

Morus alba Οικ. Moraceae

Φυλλοβόλο δέντρο με πράσινα καρδιόσχημα ή λοβωτά φύλλα. Το φθινόπωρο έχει λευκούς εδώδιμους καρπούς. Μπορεί να φτάσει έως και 12 μέτρα σε ύψος καθώς και λόγω της ομπρελοειδούς του κόμης φτάνει και τα 12 μέτρα σε πλάτος. Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες θέσεις και είναι κατάλληλο και για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Πολλαπλασιάζεται με σπόρους και ημιζυλώδη μοσχεύματα.

Citrus aurantium Οικ. Rutaceae

Σφαιρικό δένδρο με πορτοκαλί, εδώδιμους καρπούς, τα νεράντζια, και λευκά άνθη από τα μέσα της άνοιξης ως το καλοκαίρι. Το γένος περιλαμβάνει 15 περίπου είδη αιθαλών θάμνων και μικρών δένδρων, που προέρχονται από τροπικές και υποτροπικές περιοχές και είναι γνωστά ως

εσπεριδοειδή. Έχουν πράσινα φύλλα, λευκά πολύ εύοσμα άνθη και αγκαθωτούς βλαστούς. Τα φρούτα τους είναι σχεδόν πάντα εδώδιμα, πλούσια σε βιταμίνη C. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες θέσεις, σε γόνιμα, ουδέτερα ή ελαφρά όξινα, μέτρια υγρά εδάφη. Πολλαπλασιάζονται συνήθως με εμβόλια πάνω σε υποκείμενα του είδους Citrus aurantium (νεραντζιά).

Citrus limon Οικ. Rutaceae

Σφαιρικό δένδρο με κίτρινους, εδάδιμους καρπούς, τα λεμόνια και λευκά άνθη από τα μέσα της άνοιξης ως το καλοκαίρι.

Prunus cerasifera Οικ. Rosaceae

Φυλλοβόλο δέντρο με σκούρα κόκκινα φύλλα και λευκορόδινα άνθη την άνοιξη πριν την έκπτυξη των φύλλων. Το καλοκαίρι έχει κόκκινους εδάδιμους καρπούς, τα δαμάσκηνα. Φυτεύεται σε δενδροστοιχίες και μεμονωμένα. Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες θέσεις, σε μέτρια υγρά εδάφη. Πολλαπλασιάζεται κυρίως με εμβόλια και λιγότερο με μοσχεύματα.

Acacia dealbata Οικ. Fabaceae

Αειθαλές δένδρο με σφαιρική κόμη και πράσινα σύνθετα φύλλα. Το χειμώνα έχει πλούσια κίτρινα άνθη. Φυτεύεται μεμονωμένα και σε δενδροστοιχίες. Το γένος περιλαμβάνει πάνω από 1000 είδη δένδρων, θάμνων και αναρριχώμενων φυτών. Είναι κυρίως αειθαλή και σπανιότερα φυλλοβόλα είδη, που καλλιεργούνται για τα άνθη τους και καμιά φορά

για το φύλλωμά τους. Είναι θερμοφιλά και φωτόφιλα είδη. Αναπτύσσονται σε στραγγιζόμενα, ουδέτερα ή αλκαλικά εδάφη με μικρές απαιτήσεις σε νερό. Πολλαπλασιάζονται κυρίως με σπόρους αλλά και με μοσχεύματα ή εμβόλια.

Cupressus sempervirens "Stricta" Οικ. Cupressaceae

Φυτό με στενή, κυλινδρική, συμπαγή κόμη και πράσινο φύλλωμα. Είναι από τις ωραιότερες ποικιλίες του γένους που τελευταία χρησιμοποιείται όλο και συχνότερα με μεγάλη επιτυχία. Φυτεύεται σε ομάδες 3-5 φυτών στη μέση μιας μεγάλης επιφάνειας με χλοοτάπητα ή μόνο του στη γωνία ενός κτιρίου για να «σπάσει» τις έντονες γραμμές και να οριοθετήσει το χώρο. Αναπτύσσεται ακόμα και σε ξηρά και άγονα, όξινα ή αλκαλικά εδάφη σε ηλιόλουστες θέσεις. Πολλαπλασιάζεται κυρίως με εμβόλια ή με ημιξυλώδη μοσχεύματα το καλοκαίρι.

Salix x sepulcaris
"Chrysocoma"

Ταχυναυξές δένδρο με σφαιρική κόμη και κρεμάμενα κλαδιά που το χειμώνα είναι κιτρινοπράσινα. Οι ιτιές είναι φυλλοβόλα δένδρα και θάμνοι που αναπτύσσονται σε πολύ υγρά εδάφη και ηλιόλουστες θέσεις. Τα δένδρα φυτεύονται μεμονωμένα και σε δενδροστοιχίες, ενώ οι θάμνοι σε ομάδες. Πολλαπλασιάζονται πολύ εύκολα με μοσχεύματα.

ΘΑΜΝΟΙ

Cotoneaster
lacteus Οικ.
Rosaceae

Αειθαλής θάμνος με κόκκινους καρπούς σε ταξικαρπίες και λευκά άνθη στο τέλος της άνοιξης. Τα κυδωνίαστρα είναι συνήθως αειθαλείς θάμνοι που καλλιεργούνται κυρίως για τους διακοσμητικούς

καρπούς που έχουν όλο το φθινόπωρο και το χειμώνα, αλλά και για τα συχνά εύοσμα άνθη τους στο τέλος της άνοιξης. Αναπτύσσονται σε μέτρια υγρά εδάφη και ηλιόλουστες ή ελαφριά σκιασμένες θέσεις. Φυτεύονται σε ομάδες, βραχύκηπους, φράχτες και για εδαφοκάλυψη. Πολλαπλασιάζονται με μοσχεύματα.

**Cotoneaster conspicuus Οικ.
Rosaceae**

Αειθαλής θάμνος με μεμονωμένους κόκκινους καρπούς και λευκά άνθη στις αρχές του καλοκαιριού.

Viburnum opulus Οικ.

Caprifoliaceae

Φυλλοβόλος θάμνος με πράσινο φύλλωμα που γίνεται κόκκινο το φθινόπωρο και λευκοκίτρινα άνθη σε ομπρελοειδείς ταξιανθίες στα τέλη της άνοιξης. Αναπτύσσεται σε μέτρια υγρά, στραγγιζόμενα εδάφη και σε ηλιόλουστες ή ημισκιαζόμενες θέσεις. Φυτεύεται μεμονωμένα, σε ομάδες και σε φυτοφράχτες.

Πολλαπλασιάζεται κυρίως με ημιξυλώδη μοσχεύματα το καλοκαίρι.

Pittosporum tobira Οικ.

Pittosporaceae

Μεγάλος αειθαλής θάμνος με μεγάλα πράσινα και γυαλιστερά φύλλα και λευκά εύοσμα άνθη στο τέλος της άνοιξης. Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες και ημισκιαζόμενες θέσεις και σε μέτρια υγρά εδάφη. Φυτεύεται σε ομάδες, φράχτες και γλάστρες, ενώ είναι κατάλληλος και για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Πολλαπλασιάζεται με σπόρους από τους οποίους πρέπει να

αφαιρεθεί το γλοιώδες και αδιάβροχο περίβλημά τους και με μοσχεύματα.

Rhamnus alaternus Οικ.

Rhamnaceae

Αειθαλής σφαιρικός θάμνος με γυαλιστερά δερματώδη φύλλα και κόκκινους καρπούς. Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες και ελαφρά σκιασμένες θέσεις, ακόμη και σε ξηρά εδάφη. Φυτεύεται μεμονωμένα και σε φράχτες. Πολλαπλασιάζεται με μοσχεύματα και δεν προσβάλλεται από ασθένειες.

Teucrium fruticans Οικ.

Lamiaceae (Labiatae)

Αειθαλής θάμνος με γκριζωπά φύλλα και μπλε άνθη το καλοκαίρι. Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες θέσεις και απαιτεί προστασία από δυνατούς παγετούς. Δέχεται κλαδέματα μορφοποίησης και είναι κατάλληλο και για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Πολλαπλασιάζεται εύκολα με μοσχεύματα και με διαίρεση.

Hibiscus syriacus Οικ.

Malvaceae

Φυλλοβόλος θάμνος με ποικιλία σε χρώμα και μέγεθος άνθους. Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες θέσεις σε ουδέτερα ή αλκαλικά εδάφη. Φυτεύεται σε ομάδες και σε γλάστρες. Πολλαπλασιάζεται εύκολα με σπόρους και με ξυλώδη μοσχεύματα το χειμώνα ή ημιξυλώδη κατά τη διάρκεια της αυξητικής περιόδου.

Cassia corymbosa
Οικ. Leguminosae

Ημιαιθαλής θάμνος με πράσινα, σύνθετα φύλλα και πολυάριθμα κίτρινα άνθη από τα μέσα του καλοκαιριού ως το τέλος του φθινοπώρου.

Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες θέσεις ακόμη και σε σχετικά ξηρά εδάφη. Φυτεύεται σε ομάδες

και μεμονωμένα. Πολλαπλασιάζεται με σπόρους και μοσχεύματα και δεν προσβάλλεται από ασθένειες.

Polygala myrtifolia Οικ.
Polygalaceae

Αειθαλής σφαιρικός θάμνος με μικρά πράσινα φύλλα και φούξια άνθη από νωρίς την άνοιξη ως αργά το φθινόπωρο. Φυτεύεται σε ομάδες και ελεύθερους φράχτες, ενώ είναι κατάλληλος και για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Αναπτύσσεται σε καλά στραγγιζόμενα εδάφη και ηλιόλουστες θέσεις. Πολλαπλασιάζεται με μοσχεύματα.

Lantana camara Οικ. Verbenaceae

Αειθαλής θάμνος με πράσινα φύλλα, τετραγωνικής διατομής βλαστό και πολύχρωμα, πορτοκαλί, κόκκινα και φούξια άνθη, σχεδόν όλο το χρόνο. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες θέσεις, σε μέτρια υγρά, στραγγιζόμενα εδάφη και προστατευμένες από τους παγετούς θέσεις. Φυτεύονται σε ομάδες και ελεύθερους φράχτες, ενώ οι χαμηλές ποικιλίες είναι κατάλληλες για εδαφοκάλυψη. Είναι κατάλληλα για

παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Πολλαπλασιάζονται εύκολα με μοσχεύματα.

Lavandula officinalis Οικ.

Lamiaceae (Labiatae)

Το γένος περιλαμβάνει 25-30 είδη αειθαλών, αρωματικών φυτών. Είναι ετήσιες και πολυετείς πόες ή θάμνοι με συνήθως γκριζοπράσινα φύλλα και μπλε-μοβ άνθη. Αναπτύσσονται σε εδάφη που στραγγίζουν καλά σε ηλιόλουστες θέσεις. Φυτεύονται σε βραχόκηπους, σε ομάδες, χαμηλές μπορντούρες και γλάστρες. Χρησιμοποιούνται επίσης στην αρωματοποιία και

στην φαρμακευτική. Πολλαπλασιάζονται εύκολα με μοσχεύματα όλο το χρόνο.

Rosmarinus officinalis

"Prostratus" Οικ. Lamiaceae (Labiatae)

Το γένος περιλαμβάνει δυο είδη χαμηλών, ευθαλών θάμνων, με αρωματικά φύλλα, όμοια με αυτά της ελάτης και αρωματικά, μπλε άνθη από την άνοιξη ως τα μέσα του καλοκαιριού και ίσως και το φθινόπωρο ανάλογα με τον καιρό. Αναπτύσσονται σε φτωχά, ξηρά, ουδέτερα ή αλκαλικά εδάφη και

ηλιόλουστες προστατευμένες από τους δυνατούς παγετούς θέσεις. Είναι ακόμη κατάλληλα και για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Φυτεύονται σε βραχόκηπους, για εδαφοκάλυψη, σε μπορντούρες και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται εύκολα με μοσχεύματα όλο το χρόνο και σπάνια προσβάλλονται από ασθένειες.

**Mentha spicata Οικ. Lamiaceae
(Labiatae)**

Οι Μέντες είναι πολυετείς, ριζωματώδεις πόες και σπανιότερα ετήσια φυτά με αρωματικά φύλλα. Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες θέσεις, ακόμη και σε σχετικά άγονα και ξηρά εδάφη. Φυτεύονται σε βραχόκηπους, ομάδες και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται εύκολα με διαίρεση και με μοσχεύματα.

**Origanum sp. Οικ. Lamiaceae
(Labiatae)**

Το γένος περιλαμβάνει 20 περίπου είδη πολυετών φυτών με πολύ αρωματικά φύλλα για τα οποία και καλλιεργούνται. Αναπτύσσονται ακόμη και σε άγονα, ξηρά, ουδέτερα ή αλκαλικά εδάφη σε ηλιόλουστες και ζεστές θέσεις. Φυτεύονται σε βραχόκηπους, σε ομάδες για εδαφοκάλυψη, σε μπορντούρες και γλάστρες. Είναι ακόμη κατάλληλα και για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Πολλαπλασιάζονται εύκολα με μοσχεύματα.

**Thymus sp. Οικ. Lamiaceae
(Labiatae)**

Τα θυμάρια είναι 350 περίπου είδη πολυετών φυτών και μικρών θάμνων με αρωματικά φύλλα. Τα άνθη τους που εμφανίζονται το καλοκαίρι έλκουν ιδιαίτερα τις μέλισσες. Αναπτύσσονται σε ουδέτερα ή αλκαλικά, ξηρά, άγονα εδάφη και ηλιόλουστες προστατευμένες θέσεις. Είναι κατάλληλα για

παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Και απαιτούν κλάδεμα μετά την ανθοφορία τους, ώστε να διατηρήσουν το συμπαγές τους σχήμα. Φυτεύονται σε βραχόκηπους και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται με μοσχεύματα και με διαίρεση και δεν προσβάλλονται από ασθένειες.

Santolina chamaecyparissus
Οικ. Asteraceae (Compositae)

Χαμηλός θάμνος με γκρίζα και σγουρά, αρωματικά φύλλα και κίτρινα άνθη το καλοκαίρι. Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες θέσεις σε στραγγιζόμενα εδάφη. Φυτεύεται σε βραχόκηπους, ομάδες, χαμηλές μπορντούρες και γλάστρες. Πολλαπλασιάζεται εύκολα με μοσχεύματα και δεν προσβάλλεται από ασθένειες.

ΠΟΕΣ

Petunia sp. Οικ. Solanaceae

Οι πετούνιες είναι τα γνωστότερα καλοκαιρινά, ετήσια, ανθοφόρα φυτά. Έχουν πράσινα φύλλα και χωνοειδή, συχνά αρωματικά άνθη από τα μέσα της άνοιξης ως τα τέλη του φθινοπώρου και κατάγονται από τη Νότια Αμερική. Καλλιεργούνται σε προσήλιες, προστατευμένες από τους δυνατούς ανέμους θέσεις σε χουμώδη, στραγγιζόμενα, μέτρια υγρά εδάφη. Καλλιεργούνται σε ανθώνες και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται με σπορά νωρίς την άνοιξη.

Calendula officinalis Οικ. Asteraceae (Compositae)

Ετήσιο φυτό με μονά, πορτοκαλί άνθη. Οι καλεντούλες είναι ετήσιες και πολυετείς πόες με άνθη σε σχήμα μαργαρίτας και πράσινα αρωματικά φύλλα. Οι κυριότερες ποικιλίες του γένους είναι ετήσια φυτά με μακράς διάρκειας ανθοφορία από το τέλος της άνοιξης ως τα πρώτα κρύα του χειμώνα. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες θέσεις, ακόμη και σε φτωχά και

σχετικά ξηρά εδάφη. Φυτεύονται σε ανθώνες και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται με σπόρους.

Primula sp. Οικ. Primulaceae

Το γένος περιλαμβάνει πάνω από 400 είδη πολυετών φυτών. Τα φύλλα των φυτών αναπτύσσονται σε ροζέτες και εκφύονται από το έδαφος, ενώ τα άνθη τους, για τα οποία και καλλιεργούνται, εμφανίζονται την άνοιξη. Χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

1) Πολύανθα (ποικιλίες με μεγάλα άνθη σε ομπρελοειδείς ταξιανθίες. Καλλιεργούνται ως ετήσια ή διετή φυτά).

2) Auricula (αιιθαλείς ποικιλίες με μεγάλα άνθη σε ομπρελοειδείς ταξιανθίες).

3) Πολύφωτα (πολυετείς ποικιλίες με μικρά άνθη σε 3 επάλληλες ταξιανθίες).

Αναπτύσσονται κυρίως σε ηλιόλουστες και ημισκιασμένες θέσεις. Φυτεύονται σε βραχόκηπους, γλάστρες και ανθώνες. Πολλαπλασιάζονται με φρέσκους σπόρους που πρέπει να τοποθετήσουμε σε θερμαινόμενο σπορείο, χωρίς να τους καλύψουμε κατά τη σπορά, σε μια ελαφρά σκιασμένη θέση.

Viola sp. Οικ. Violaceae

Το γένος αριθμεί πάνω από 500 είδη φυτών μεταξύ των οποίων βρίσκονται ετήσιες και πολυετείς, ριζωματώδεις πόες. Είναι ένα από τα πλέον καλλιεργήσιμα γένη φυτών, καθώς τα ετήσια φυτά ανθίζουν από το χειμώνα ως τις αρχές του καλοκαιριού. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες ή ημισκιαζόμενες θέσεις και σε υγρά πλούσια χουμώδη, αλλά καλά στραγγιζόμενα εδάφη. Οι πολυετείς πόες καλλιεργούνται σε βραχόκηπους, ενώ τα ετήσια φυτά σε ανθώνες και γλάστρες. Οι πολυετείς πόες πολλαπλασιάζονται με διαίρεση, ενώ τα ετήσια φυτά με σπορά.

Alyssum sp. Οικ. Brassicaceae (Cruciferae)

Το γένος περιλαμβάνει ετήσιες ή πολυετείς πόες και θάμνους. Αναπτύσσονται σε καλά στραγγιζόμενα, χαλικώδη εδάφη και ηλιόλουστες θέσεις. Φυτεύονται σε ανθώνες, βραχόκηπους και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται με σπόρους και μοσχεύματα.

Matthiola incana Οικ. Brassicaceae (Cruciferae)

Ετήσια πόα με φούξια, κόκκινα, βιολετί και κίτρινα, διπλά άνθη σε μεγάλες, όρθιες, αρωματικές ταξιανθίες την άνοιξη. Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες θέσεις και σε μέτρια υγρά, ουδέτερα ή αλκαλικά εδάφη. Φυτεύεται σε ανθώνες και τα άνθη της χρησιμοποιούνται και ως δρεπτά. Πολλαπλασιάζεται με σπόρους.

Hyacinthus Orientalis Οικ. Liliaceae

Το γένος περιλαμβάνει τρία είδη βολβωδών φυτών με πράσινα φύλλα και διάφορα χρώματα άνθους αναλόγως τη ποικιλία. Καλλιεργούνται για τα εύοσμα άνθη που έχουν στα τέλη του χειμώνα και στις αρχές της άνοιξης των οποίων η έκπτυξη συμβολίζει την αναγέννηση. Αναπτύσσονται σε ελαφρά, μέτρια υγρά, καλά στραγγιζόμενα εδάφη, σε ηλιόλουστες ή ελαφρά σκιασμένες θέσεις. Φυτεύονται σε ανθώνες και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται με διαίρεση βολβιδίων το φθινόπωρο. Δεν προσβάλλονται από ασθένειες.

Narcissus sp. Οικ. Amaryllidaceae

Το γένος περιλαμβάνει πάνω από 50 είδη βολβωδών φυτών με πράσινα, πολύ στενά φύλλα σαν και αυτά των κρεμμυδιών. Κατάγονται από την Ευρώπη και τη Β. Αφρική. Ανθίζουν στις αρχές της άνοιξης με μεγάλα κυρίως κίτρινα χωνοειδή άνθη. Αναπτύσσονται σε ελαφρά, γόνιμα, καλά στραγγιζόμενα εδάφη ή και μέσα στο γρασίδι, σε ηλιόλουστες ή ελαφρά σκιασμένες θέσεις και σε ουδέτερα ή όξινα εδάφη. Καλλιεργούνται σε ανθώνες, βραχόκηπους και γλάστρες, ενώ τα άνθη τους χρησιμοποιούνται και ως δρεπτά.

Πολλαπλασιάζονται με διαίρεση βολβιδίων το φθινόπωρο.

Tulipa sp. Οικ. Liliaceae

Οι τουλίπες είναι το διασημότερο γένος βολβωδών φυτών ανά τον κόσμο. Το γένος περιλαμβάνει πάνω από 100 είδη φυτών που προέρχονται από την Ευρώπη και την Ασία, έχουν όμως συνδέσει άρρηκτα το όνομά τους με την Ολλανδία όπου και καλλιεργούνται περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο μέρος του κόσμου. Είναι ποώδη φυτά με μεγάλα πράσινα, λογχοειδή φύλλα και ένα μεγάλο άνθος στο κέντρο κάθε φυτού την άνοιξη. Καλλιεργούνται σε ηλιόλουστες θέσεις και σε πλούσια χουμώδη, καλά στραγγιζόμενα, μέτρια υγρά εδάφη.

Οι βολβοί αφαιρούνται από το έδαφος μετά την πτώση των φύλλων, φυλάσσονται σε σκοτεινό και δροσερό μέρος και ξαναφυτεύονται αργά το φθινόπωρο σε βάθος 2-3 φορές το μέγεθος του βολβού (10-15 εκ.). Αφαιρείται ο ανθικός βλαστός μετά το τέλος της ανθοφορίας για την παραγωγή μεγαλύτερων βολβών και βολβιδίων. Φυτεύονται κατά ομάδες, σε ανθώνες, βραχόκηπους και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται με διαίρεση βολβιδίων.

Gladiolus sp. Οικ. Iridaceae

Πολυετείς πόες με επιμήκη, γραμμικά φύλλα. Έχουν εντυπωσιακές, όρθιες ταξιανθίες οι οποίες χρησιμοποιούνται και ως δρεπτά άνθη. Αναπτύσσονται σε γόνιμα εδάφη και ηλιόλουστες θέσεις. Πολλαπλασιάζονται με διαίρεση.

Dahlia variabilis Ουκ.

Asteraceae

Το γένος αυτό περιλαμβάνει 30 είδη κονδυλωδών φυτών από τα οποία έχουν αναπτυχθεί πάνω από είκοσι χιλιάδες ποικιλίες. Έχουν εντυπωσιακά άνθη που χρησιμοποιούνται και ως δρεπτά, από τα μέσα του καλοκαιριού ως τα πρώτα κρύα του χειμώνα. Απαιτούν ηλιόλουστες θέσεις και γόνιμα, χουμώδη, μέτρια υγρά, στραγγιζόμενα εδάφη και τακτική

λίπανση με άζωτο κατά τη διάρκεια της ανθοφορίας τους (κάθε 10 μέρες). Φυτεύονται σε ανθώνες, σε γλάστρες και για την παραγωγή δρεπτών ανθέων. Πολλαπλασιάζονται με διαίρεση.

Pelargonium zonale Ουκ.

Geraniaceae

Το γένος αυτό περιλαμβάνει πάνω από 200 είδη φυτών που μπορεί να είναι αειθαλείς πολυετείς πόες, παχύφυτα ή ακόμη και θάμνοι. Καλλιεργούνται για τα άνθη που έχουν το καλοκαίρι, αλλά και για τα διακοσμητικά τους φύλλα που πολλές φορές είναι αρωματικά. Αναπτύσσονται κυρίως σε ηλιόλουστες αλλά και ημισκιασμένες θέσεις σε μέτρια

υγρά εδάφη. Πολλαπλασιάζονται εύκολα με μοσχεύματα.

Gaillardia sp. Ουκ. Asteraceae

Είναι ετήσιες και πολυετείς πόες με πράσινα φύλλα που προέρχονται από την Αμερική. Έχουν μεγάλα άνθη σε σχήμα μαργαρίτας από τα μέσα της άνοιξης ως τις αρχές του φθινοπώρου. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες θέσεις και γόνιμα εδάφη. Φυτεύονται σε ομάδες, συνθέσεις και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται με διαίρεση.

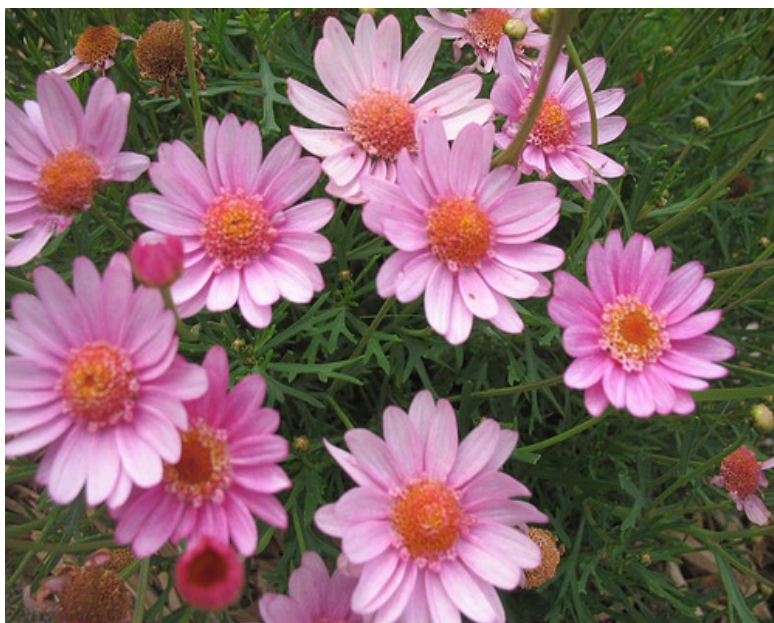
Aster sp. Οικ.

Asteraceae

Το γένος περιλαμβάνει πάνω από 250 είδη ετήσιων και πολυετών ποωδών φυτών που πήραν το όνομά τους από την ελληνική λέξη “άστρον”. Τα άνθη τους έχουν σχήμα μαργαρίτας. Φυτεύονται σε βραχόκηπους, ομάδες και γλάστρες.

Τα ετήσια φυτά και τα τυπικά είδη πολλαπλασιάζονται με σπόρους, ενώ οι ποικιλίες των πολυετών

φυτών πολλαπλασιάζονται με διαίρεση νωρίς την άνοιξη και με μοσχεύματα μη ανθοφόρων βλαστών το καλοκαίρι.

Felicia amelloides

Οικ. Asteraceae

Γένος αποτελούμενο από ετήσιες και πολυετείς πόες, αειθαλείς ημιζυλώδεις θάμνους (πόες με ξυλοποιημένη βάση) και σπανιότερα αειθαλείς θάμνους. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες θέσεις σε μέτρια υγρά εδάφη, σε θερμά κλίματα. Σε ψυχρά κλίματα καλλιεργούνται ως ετήσια φυτά.

Φυτεύονται σε ομάδες, ανθώνες, βραχόκηπους και γλάστρες. Τα ετήσια φυτά και τα τυπικά είδη πολλαπλασιάζονται με σπόρους που φυτρώνουν εύκολα στους 18°C, ενώ οι ποικιλίες με μοσχεύματα καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Gazania rigens Οικ. Asteraceae

Το γένος περιλαμβάνει ετήσιες και αειθαλείς, πολυετείς πόες με φύλλα που αναπτύσσονται σε ροζέτες. Έχουν μεγάλα άνθη με μορφή μαργαρίτας από νωρίς την άνοιξη ως τα πρώτα κρύα του χειμώνα. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες θέσεις και γόνιμα, μέτρια υγρά εδάφη. Απαιτούν προστασία από τους δυνατούς παγετούς. Σε ψυχρές περιοχές καλλιεργούνται ως ετήσια φυτά.

Φυτεύονται σε ανθώνες και γλάστρες και είναι κατάλληλα για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Πολλαπλασιάζονται με διαίρεση και με σπορά.

Dimorphotheca aurantiaca

Οικ. Asteraceae

Το γένος περιλαμβάνει ετήσιες και πολυετείς πόες που προέρχονται από τη νότια Αφρική και μοιάζουν με το γένος Osteospermum. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες θέσεις και γόνιμα, ελαφρά εδάφη. Φυτεύονται σε γλάστρες και ανθώνες και πολλαπλασιάζονται με σπόρους.

Arptenia cordifolia Οικ.

Aizoaceae/Ficoidaceae

Αειθαλές εδαφοκαλυπτικό φυτό με πράσινα φύλλα και κόκκινα-φούξια άνθη το καλοκαίρι και το φθινόπωρο. Απαιτεί ημισκιαζόμενες, προστατευμένες από τους παγετούς θέσεις και ελαφρά, στραγγιζόμενα, σχετικά ξηρά εδάφη. Φυτεύεται σε γλάστρες και βραχόκηπους. Πολλαπλασιάζεται εύκολα με μοσχεύματα και με διαίρεση. Δεν προσβάλλεται από ασθένειες.

**Catharanthus roseus Οικ.
Aporcynaceae**

Το γένος περιλαμβάνει 8-9 είδη ετήσιων και πολυετών φυτών που προέρχονται κυρίως από τη Μαδαγασκάρη. Οι κυριότερες ποικιλίες του είναι ετήσια φυτά με έντονη ανθοφορία την άνοιξη και το καλοκαίρι. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες θέσεις και καλά στραγγιζόμενα, γόνιμα εδάφη. Πολλαπλασιάζεται με σπόρους και ημιζυλώδη μοσχεύματα.

**Verbena rigida Οικ.
Verbenaceae**

Πολυετές φυτό που καλλιεργείται ως ετήσιο. Έχει μοβ άνθη. Το γένος περιλαμβάνει 250 περίπου ετήσιες και πολυετείς πόες ή και ημιζυλώδη φυτά που έχουν μεγάλη διάρκεια ανθοφορίας από το τέλος της άνοιξης ως το φθινόπωρο.

Καλλιεργούνται κυρίως ως ανθόφυτα. Έχουν έρπουσα ανάπτυξη, πράσινα φύλλα και άνθη από τα μέσα της άνοιξης ως τα πρώτα κρύα του χειμώνα. Αναπτύσσονται σε ηλιόλουστες, προστατευμένες από τους παγετούς θέσεις και σε μέτρια υγρά, στραγγιζόμενα γόνιμα εδάφη. Φυτεύονται σε ανθώνες και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται με σπορά με μοσχεύματα και με διαίρεση.

ΑΝΑΡΡΙΧΩΜΕΝΑ

Rosa sp. Οικ. Rosaceae

Οι τριανταφυλλίες είναι τα πλέον διαδεδομένα φυτά κήπων και πάρκων και ταυτόχρονα τα φυτά με τη μεγαλύτερη ιστορία στην καλλιέργειά τους, αφού καλλιεργούνται σε κάθε μέρος της γης εδώ και αιώνες. Το γένος περιλαμβάνει πάνω από 100 είδη φυτών που όλα προέρχονται από το βόρειο ημισφαίριο. Είναι φυλλοβόλοι θάμνοι και αναρριχώμενα φυτά με σύνθετα πράσινα φύλλα που συνήθως είναι αγκαθωτά όπως και οι βλαστοί τους. Τα τυπικά είδη έχουν συνήθως ροζ ή άσπρα άνθη με 5 λοβωτά πέταλα και 5 σέπαλα. Οι ποικιλίες που αναπτύχθηκαν έχουν άνθη σε όλα τα χρώματα από το Μάιο έως το Νοέμβριο, που πολλές φορές είναι αρωματικά. Αναπτύσσονται σε μέτρια υγρά,

στραγγιζόμενα, χουμώδη εδάφη και ηλιόλουστες καλά αεριζόμενες θέσεις. Πολλαπλασιάζονται από το τέλος του φθινοπώρου ως τις αρχές της άνοιξης, κυρίως με εμβόλια και λιγότερο με μοσχεύματα. Τα εμβόλια παρουσιάζουν μεγαλύτερη προσαρμογή σε διάφορους τύπους εδαφών και μεγαλύτερη αντοχή στο χρόνο.

ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΑΣ

Festuca arundinacea Οικ. Poaceae

Το γένος περιλαμβάνει πάνω από 100 είδη από τα οποία μόνο τα 6 χρησιμοποιούνται για χλοοτάπητα. Αναπτύσσονται κυρίως σε υγρές, ψυχρές περιοχές και είναι πολύ ανθεκτικά στο πάτημα. Η *F. arundinacea* έχει βαθύ ριζικό σύστημα και είναι ανθεκτικότερη στην ξηρασία σε σχέση με άλλα είδη Φεστούκας αλλά και από τα

περισσότερα ψυχρόφιλα είδη. Ακόμα έχει σχετική αντοχή στη σκιά γι' αυτό και πολλές φορές επιλέγεται σε διάφορα μίγματα σκιάς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αντωνιδάκη-Γιατρομανωλάκη Άννα, 2001. Στοιχεία Κηποτεχνίας – Αρχιτεκτονικής Τοπίου. ΤΕΙ Κρήτης.
- Brookes J. 2005. Αρχιτεκτονική κήπων, από την θεωρεία στην πράξη. Ψυχάλου. Αθήνα. 352 p.
- Brookes J. 1994. Αρχιτεκτονική & Σχεδιασμός Κήπων. Μαλλιάρης-Παιδεία Α.Ε. Θεσσαλονίκη. Α & Β Τόμοι.
- Κανταρτζής Α. 2003. Φωτισμός Κήπων. Ρόης Α. Αθήνα.
- Πάτλης Ι. 2003. Οδηγός Καλλωπιστικών Φυτών. Αθ. Σταμούλης. Αθήνα.
- Τσαλικίδης Ι. 2005. Καλλωπιστικά φυτά για ελληνικούς κήπους. Επίκεντρο. Θεσσαλονίκη.

Διαδικτυακές σελίδες

- <http://www.ecocrete.gr/>
  - <http://www.enosipezon.gr/>
  - <http://www.minenv.gr/>
  - <http://www.crete-region.gr/>
  - <http://www.monumenta.gr/>
-
- Οι φωτογραφίες που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από μηχανή αναζήτησης διαδικτύου και προσωπικές λήψεις.